

STM 1928

**Kungl. hovmusikern Anders Wesström (cirka
1720-1781)**

*Strödda anteckningar såsom bidrag till 1700-talets
svenska musikhistoria*

I. Första delen

Av C. F. Hennerberg

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan
tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska
samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat till-
låtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upp-
hovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av
enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela
databasen.

KUNGL. HOVMUSIKUS ANDERS WESSTRÖM
(CIRKA 1720—1781)

STRÖDDA ANTECKNINGAR SÅSOM BIDRAG TILL 1700-
TALETS SVENSKA MUSIKHISTORIA

Av C. F. HENNERBERG (Stockholm)

INLEDNING

I olika handlingar skrives Wesströms namn på skilda sätt. Frånsett de vanliga växlingarna av den latinska och svenska formen för förnamnet, Andreas och Anders, samt av efternamnets initial V och W, förekomma formerna Weeström, Weström, Wesström, Westström (!), Wäström och Wäsström. I samtliga brev och andra handlingar av hans egen hand, vilka kunnat uppbringas för denna uppsats, har han själv tecknat sig And. A. Wesström, varföre denna form på efternamnet bör anses som den riktiga.

Uppgifterna om Wesström hava hittills varit rätt fåtaliga, och det lilla, som meddelats om honom, har ej alltid varit fullt korrekt. Så har hans födelseår satts till 1722. Av skäl, som i det följande skola närmare utvecklas, torde födelseåret böra sättas till cirka 1720. Tiderna för hans anställning och avsked som hovmusikant, resp. 1748 och 1773, äro riktigt angivna. För hans studieresa till Tyskland och Italien hava angivits åren 1757—58; det rätta är emellertid sista hälften av år 1756 till mitten av år 1760. Anställningen såsom organist och dir.mus. vid läroverket i Gävle skedde år 1776 och icke 1773, såsom det förmodats, antagligen på grund av att Wesström sistnämnda år lämnade sin hovmusikerbefattning.

De samtida omdömena om honom såsom konstnär hava uteslutande varit av mycket berömmande art med ett enda undantag, nämligen G. J. Ehrensvärds i dennes bekanta Dag-

boksanteckningar,¹ varest å sid. 218 finnes det sedermera så ofta citerade uttalandet om Wesström: "Egenkär fantast, blandade han kunskaper med en baroque och urmodig smak."

I Norlind—Trobäcks minnesskrift till Kungl. Hovkapellet 400-års jubileum² sid. 90 ff. ledes i bevis, huru ytterst otillförlitlig Ehrensvärd är i sina omdömen i rent musikaliska ting liksom också i skildringen av förhållandena vid teatern, då han tillträdde chefskapet därstädes.³ Man torde därför göra rättast i att icke tillmätta det anförda omdömet allt för stor vikt. Andra, på det musikaliska området verkligen kompetenta personer, döma annorlunda. I sin Afhandling om musik etc. nämner Hülphers⁴ å sid. 110 not 30 — sedan han utförligt redogjort för Ferdinand Zellbells d. y. stora musikaliska kapacitet — helt kort och gott om violinisten Wesström m. fl., att de »dock böra ihågkommas». Denna olika behandling av Zellbell och Wesström uppkallar en av Hülphers medhjälpare vid utarbetandet och tryckningen av förenämnda verk, nämligen dir. mus. i Linköping Johan Miklin, till en kraftig gensaga, vilken framföres i brev till Hülphers av den 10 januari 1773,⁵ just då arbetet var under tryckning. Bland en mängd andra anmärkningar mot innehållet i de till honom översända tryckta arken säger Miklin beträffande Wesström följande:

¹ G. J. Ehrensvärd: Dagboksanteckningar förda vid Gustaf III:s hof. Utgifna af E. V. Montan; del 1—2 (1776—1783). Stockholm 1878.

² Tobias Norlind och Gottfrid Trobäck: Kungl. Hovkapellet historia 1526—1926. Stockholm 1926.

³ Man erinre sig hans drastiska skildring av Kungl. hovkapellet såsom bestående av "grätalister och musikaliska invalider: de flesta voro sängliggande, somliga blinde, andra döve, åtskilliga lame och ofärdige etc". Värde av detta omdöme faller helt och hållet, då man erfar det av Norlind—Trobäck i detta sammanhang särskilt påvisade förhållandet, att i verkligheten befann sig huvudstadens orkestermusik just vid denna tid i jämnhöjd med den bästa i Europas övriga huvudstäder.

⁴ Abrah. Abrah. son Hülphers: Historisk Afhandling om Musik och Instrumenter, särdeles om Orgwerks Inrättningen i Allmänhet jemte Kort Beskrifning öfver Orgwerken i Sverige. Westerås 1773.

⁵ I Hülphers manuskriptsamling till nämnda avhandling i Västerås Läroverksbibliotek. Som bekant innehåller denna för den inhemiska musikhistorien så utomordentligt viktiga samling ej allenast konceptet till det tryckta verket utan dessutom hela den vidlyftiga korrespondens, som Hülphers med anledning av detta verk förde med en stor mängd personer inom hela riket. Se närmare därom i Norlinds Musiklexikon, art. Hülphers. Om Miklin se samma lexikon.

— — — "Den stora skilnad, som p. 110 n[ot] 30 göres emellan Zellbell och Weström, kan jag ej underlåta ännu en gång anmärka. Den förre reser på et år til Hamburg; Den andre är i Italien, Tyskland och Ängeland¹ i 4 år. Den store Virtuosen och 80 års gubben Tartini i Padua, som sett disciplar från nästan alla nationer i werlden, säger, at som Weström vore den förste och endaste af Swenska Nation, som han informerat, så skulle han ock göra särdeles flit med honom. Af alla våra Swenska Musici, som nu lefwa, har ingen mer än han varit i Italien, och likväl skall sådant ej nämnas en gång. Mån sådant kan undgå namn af partiskhet? Man bör ej tro, at det kunnat ske af timidité för någon Weströms afvundsjuke 00 år." — — —

Miklins anmärkning på denna punkt resulterade i, att Hülphers i "Tilökningar och Rättelser" till sitt arbete å sid. 323 låter införa: "Violisten Weström är den enda af nu lefwande Swenska Musici, som varit i Italien och der njutit information af den store virtuosen och 80 års Mannen Tartini i Padua, hwilken haft disciplar nästan af alla andra Nationer, men ingen förr ifrån Sverige."²

J. F. Hallardt säger i sitt Tonkonstnärlexikon³ å sid. 1046: "Af infödde Violinister kan Weström uti Konsten räknas för den tredje i ordningen efter Roman⁴ och Brandt,⁵ ehuru

¹ Endast resan till Tyskland och Italien, varom vi i det följande få närmare underrättelser, tog 4 år (1756—60). Resan till England skedde år 1766.

² Enligt ett i Kungl. Biblioteket befintligt tryckt exemplar av »Ord till åminnelse- och sorgmusiken öfver . . . greve Adam Horn, uppförd i stora riddarhussalen på fjärde nationale concerten [13 maj 1781]» hade även nämnde greve Horn (f. 1717, d. 1778) »en lång tid nyttjat Tartinis undervisning på violin.» [Meddelat av bibliotekarien E. Sundström].

³ Manuskript i Kungl. Musik. Akademiens bibliotek, sign. Handskrift 33. Hallardt, kammarråd, postinspektör i Wismar, ledamot av Musik. Akad. 1776, död 1794, var en stor dyrkare av musiken. Han har sammanskrivit flera avhandlingar i musik, vilka alla finnas i manuskript. Tillsammans med hans synnerligen värdefulla musikbibliotek kommo dessa avhandlingar i Musik. Akademiens ägo år 1795. Se Norlinds Musiklexikon 2:a uppl. art. Hallardt samt en uppsats i Nordisk Tidskrift för Bok- och Biblioteksväsen, årg. XIV (1927) "Kungl. Musikaliska Akademiens Bibliotek. Några anteckningar . . . av C. F. Hennerberg" sid. 132.

⁴ Johan Helmich Roman 1694—1758, hovkapellmästare, "Musices Sacrae in Svecia instaurator & restaurator", som Hülphers, anf. arbete, sid. 151, kallar honom. Jfr den utförliga avhandlingen av Patrik Vretblad: Johan Helmich Roman. Del. 1—2. Stockholm 1914 samt Norlinds Musiklexikon.

⁵ Peter (Per) Brandt, död 1767, Romans elev i violinspel och komposition samt hans efterträdare såsom hovkapellet ledare. Om honom se Norlinds Musiklexikon samt en uppsats i Svensk Tidskrift för Musikkforskning, årg. 3 (1921) sidd. 93 ff. av Holger Nyblom: Per Brant och Frihetstidens musikliv.

att han uti stilen är något skiljaktig eller tydigare sagt efter den nyare smaken.“ (Man jämföre detta omdöme med Ehrensvärds nyss anförda tal om “baroque och urmodig smak“.)

Ett annat, hittills icke allmännare känt omdöme om Wesströms konstnärskap finnes i en av de kompositioner av Wesström — alla i handskrift — vilka förvaras i Musik. Akademiens Bibliotek, och vilka i en kommande uppsats skola närmare uppräknas. Det är en anteckning, gjord av den på sin tid mycket framstående musikvännen, läkaren och naturforskaren Daniel Erik Næzén.¹ Kompositionen i fråga är bunden i pärmar av papp och bär på framsidan följande inskrift: “Sonata Violino solo con Violoncello obligato da A. Wesström.“ Nederst å samma sida står “Dan. Erik Næzén scr[ipsit] Ups[ala] 1778.“ På pärmens insida läses följande:

“Auctor Anders Wesström, född i Helsingland,² studerade vid Kongl. Universitetet i Uppsala och Disputerade 1744 de Abdicatione Regia under Cancelli Rådet och Ridd. I. Ihre, på publice bekostnad reste til Italien at lära Musiquen under Prof. musices Tartini, hemkom som en stor Virtuos på Violin, i synnerhet känd för at utmärkt exsequera Adagio, var en stor Compositeur och Organist, blef Kongl. Hofmusicus och til slut Director Musices i Gefle samt afled i Uppsala år 1781. — Detta solo upfördes af honom 1773 på Riddarhuset i Stockholm och vid andra tillfällen, äfven 1778 i Uppsala och är aldrig tryckt. Jag fick detta afskrifva efter originalet.“

Slutligen må i detta sammanhang återgivas en anteckning på latin och svenska, som efter Wesströms död gjordes i matrikeln för Helsing Nation vid Uppsala Universitet,³ vilket aktstycke tillika utgör ett document humain för den olycklige mannen — han blev nämligen, som vi skola finna, med tiden djupt olycklig.

“Andreas Veström, Hudwikswallensis. Dissertationem habuit de Abdicatione Regia, sub Præsidio Celebⁱ Domⁱ Professoris Joh. Ihre die 10. martii 1744. Musicæ re se totum tradidit, cæjus excolendæ gratia ad exteros abiit 1756. Redux in aula Regia musicus ordinarius factus est. Hanc spartam tam strenue tantoque cum omnium adplausu administrat, ut inter summos et consummatissimos in Eu-

¹ Han var född i Skara 1752, studerade i Uppsala 1770–1782, blev sedermera provinsialläkare i Umeå, ledamot av Musik. Akademien 1790, död 1808. Se vidare Hofberg: Svenskt biografiskt lexikon.

² Angående födelseorten se längre fram sid. 98.

³ I Uppsala Universitetsbibliotek, sign. U 700 c. Vållvilligt meddelad av förste bibliotekarien A. B. Carlsson.

ropa Musicos jam habeatur: Organista et Director Musices ad R. Gymnasium Geval. Obiit Upsaliæ a. 1781 paupertate pressus summa, atque cura Popularium ibi honorifice sepultus est. Occooperat scilicet vertentibus annis Castra Liberi Patris nimis assidue sequi, quo fiebat, ut et numus, quod ad Curiam Regiam obibat, relinquere coergeretur, et, re familiari prorsus neglecta, in paupertatem incideret ærique obruetur alieno. Musicam vero artem ex omnium consensu adeo colluit, ut paucissimi pares putentur. Hans egentliga styrka var på Viol, på hvilken han ganska ofta och alltid med bifall spelte Solos, hvilka han sjelf komponerat. I Musiquens Theorie och Composition ägde han ovanliga insigter och var i den sednare mycket lycklig. Orgelwerk tracterade han också med en öfverträffande skicklighet.“

Den latinska delen av förestående anteckning lyder i översättning sålunda:

Andreas Veström från Hudviksvall¹ försvarade en akademisk avhandling “De abdicatione Regia“ [= kungliga tronavsägelser] under den berömda herr professorn Joh. Ihre den 10 mars 1744. Han har därefter helt ägnat sig åt musiken, för vars vidare studerande han reste utrikes år 1756. Återkommen blev han ordinarie musicus² i Kungl. Hovkapellet. Denna syssla skötte han så ivrigt och med så allmänt bifall, att han ansågs såsom en bland de främsta musikerna i hela Europa. Blev organist och director musices vid Kungl. Gymnasiet i Gävle. Han dog i Uppsala 1781, nedtryckt av den allra största fattigdom och genom det allmännas försorg därstädes hederligen begravnen. Under årens lopp kom han att i över måttan hög grad sjunka ned såsom en slav i fader Liberi [= Bacchi] läger, så att han nödgades avstå från de penningemedel, vilka han (såsom livstidspension) uppbar från Kungl. hovförvaltningen. Och, eftersom han totalt försummade sin familj, råkade han i fattigdom och satte sig i skuld till andra personer. Men musikens konst odlade han dock till den grad, att han däruti ansågs hava högst få likar. [Härefter vidtager den svenska delen av inskriften »Hans egentliga styrka etc“, se ovan!]

TIDEN INTILL ÅR 1756

Wesström inskrevs år 1728 vid läroverket (Trivialskolan) i Hudviksvall vid 8 års ålder. I detta läroverks första matrikel sid. 52 står nämligen antecknat under rubriken “Nomina discipul. A: 1728“ sålunda:

¹ Så var namnet på Hudviksvall den tiden: jfr Nordisk Familjebok, 2:a uppl.

² Detta är ej riktigt; han blev ordinarie redan år 1748, varom mera i det följande.

"Oct. 13 | Andreas Andr. West = ström, Organici fil: H:vall. 8 ann."

Namnet är, som synes, avdelat i dess båda stavelser: st i början av sista stavelsen är tydligen en upprepning av första stavelsens båda slutbokstäver. I så fall blir namnet Weström. När han 10 år senare i samma matrikel, sid. 60, står antecknad såsom avgången, heter det på detta sätt:

"Acad. Upsaliens.

1738 | Andreas Vesström, Hudiksvall | Septemb."

Då man torde få antaga uppgiften om hans ålder, 8 år, vid inskrivningen (i slutet av år 1728) vara fullt säker, bör födelseåret sättas till 1720 eller möjligen 1721.¹ Det har, som strax skall visas, icke varit möjligt att på annat sätt kontrollera uppgiften.

Wesström angives i matrikeln vara organistson (organici filius) från Hudiksvall. Fadern hette, också han, Anders Westström. Om honom finnas i Hudiksvalls kyrkoarkiv följande anteckningar: "1726 den 12 januari. Organisten från Sahlberget Anders Veström erhöill plats som organist i staden", samt "Den 3 augusti 1734 dog Anders Veström, organist och färdig musikus på Viol och blåsinstrumenter, gift med Sara Bäck; död af lungdot 41 år gammal." Det skulle därför kunna antagas, att den unge Wesström vore född i Sahlberget (nuvarande Sala). Av det register över befintliga arkivalier, som landets pastorsämbeten enligt gällande lag ingivit till Riksarkivet, framgår att i Sala födelse- och dopböckerna för just denna tiden saknas. Möjlighet att härifrån få exakt uppgift om födelseår och -dag är därför utesluten. Emellertid bör anmärkas, hurusom det ingalunda är säkert, att Wesströms föräldrar hela den föregående tiden bott vid Sahlberget. Som längre fram skall vidare omtalas, tillägnar Wesström kammarherren De Geer på Löfstad sin akademiska avhandling, på

¹ I F. A. Dahlgren: Anteckningar om Stockholms teatrar, Sthlm 1866, sid. 49 noten, angives födelseåret till 1722. Denna uppgift har följts av alla, vilka begagnat nämnda verk som källa (Norlind, Vretblad m. fl.). Sannolikt grundar sig denna uppgift på en notis i Dagligt Allehanda nr 39 år 1781, där Wesströms ålder vid frånfället angives till 59 år. Denna åldersuppgift återfinnes jämväl i bouppteckningen efter honom i Gävle Rådhusarkiv. I begravningsboken för den församling, varest han jordades, nämligen Heliga Trefaldighet i Uppsala 1705—1839 [Heliga Trefaldighet F: nr 1] står under år 1781: "... Maji 13. Håf Musicus Anders A. Wesström, död d. 7 Maji af frossa och gulsot 58 år gl." (Denna och andra uppgifter från Uppsala, vilka i det följande komma att anföras, äro välvilligt meddelade av fil. kand. Gösta Morin).

grund av att hans föräldrar varit i De Geers tjänst. Doktor Næzens nyss anförda uppgift, att den 32 år äldre hovmusikern Wesström skulle vara född i Hälsingland, kan mycket väl bero på, att han hört Wesström vara Hudiksvallsbo under barnåren. Man kan därför icke fullt lita på uppgiften. Tillsvidare måste fördenskull födelseorten betecknas såsom obekant.

Den unge Wesström hade, enligt vad som framgår av meddelandena om fadern, musikaliskt påbrå, och det lider intet tvivel om, att han av fadern ifrån första början erhöill en synnerligen god musikalisk undervisning, vilken blev den grund, på vilken han sedan kunde utveckla sig till ett högt konstnärskap. Redan vid faderns frånfälle synes han hava hunnit en avsevärd grad av utbildning och färdighet att döma efter det, som nu följer:

Vid läroverket i Hudiksvall voro ännu under denna tid två lärare i musik anställda, nämligen en director cantus figuralis och en director cantus choralis. Den förstnämnda befattningen innehades av Wesström senior alltifrån dennes tillträde som organist i staden år 1726 intill hans frånfälle år 1734.¹ Den efter honom lediga tjänsten kom nu att skötas av sonen, den "unge Scholæ Piltén" Wesström junior (han fick också bestrida "sine Moders Nåd-års tjenst wid Orgorna i Kyrkan"). Ja, ännu mer: när cantor choralis med döden avgått år 1737, fick Wesström uppdraget att förestå jämväl denna tjänst, allt under det han var lärjunge vid skolan! Följande utdrag ur sånglärarelängden i läroverkets äldsta matrikel lämnar härom upplysning.²

DIRECTORES CANT: FIGURAL: & CHORAL.

<i>Cant: Figural:</i>	<i>Cant: Choralis</i>
1726 Andreas Wesström: simul Hudv: Organicus mort. 1734	1711 Olavus Gestrin mort. 1737

¹ I Minnesskriften till Hudiksvalls Läroverks 200-års-fest 1850 av F. Wennberg berättas, att Hudiksvalls lärdomskola hade flyttats dit från Enköping år 1650. Bland lärarepersonalen voro då, som vanligt, två sånglärare anställda, nämligen Cantor figuralis och Cantor choralis. År 1734 — Wesström seniors dödsår — indrogs den ena av nämnda befattningar vid skolan. Denna åtgärd står alltså i sammanhang med Wesströms död.

² Detta och nyssanförda utdrag ur matrikeln samt följande utdrag ur räkenskaperna hava gjorts av läroverkets nuvarande rektor fil. dr Hugo Larsson, vilket jag här med största tacksamhet påpekar.

1734 Andreas Veström, fil. organic. Hudiksv., vices Patris defuncti in cantu figur. sustinuit ad an. 1737, postea vero, ad decretum Ven. Consistorii Ups., officio Cantoris et Figur. et Choral. functus est. In num. Studiosorum relatus An. 1738, in Sept.

Att en skolgosse samtidigt med sitt lärjungeskap förordnas att bestrida lärarebefattning i musik vid samma läroanstalt, torde förmodligen vara tämligen enastående i skolmusikens historia. Det nu omnämnda fallet från Hudiksvall ger förvisso ett gott betyg åt den unge Wesströms stora begåvning i allmänhet samt hans kunskaper och färdighet i musik i synnerhet. Men det är tillika ett bevis på den dekadans, vari skolmusiken under detta århundrade råkade. Ifrån sin dominerande ställning på skolschemat under de föregående seklen allt ifrån medeltiden, sjönk skolmusiken under 1700-talet till ett djup, varifrån den aldrig kunnat ens tillnärmelsevis taga sig upp till sin forna höjd.¹

Det är helt naturligt, att den unge lärjungen-lärarens krafter — och självfallet även auktoritet — icke alls kunde räcka till för att bibringa kamraterna någon nämnvärd kunskap i ämnet. Detta påpekas också för varje år i examensprotokollen² av läroverkets inspektor, kyrkoherden i staden magister Broman, vilken — att döma av tonen i hans anmärkningar — icke synes hava gillat den unge skolgossens anställning som lärare. Vid examen den 10 och 11 juni 1735 antecknar han i protokollet § 8, att "Cantor Figuralis war här nu ingen sedan And. Veström i förl. år afsomnade, icke heller har Hustrun någon i stället anskaffat; ehuru wäl tidast och oftast hon är worden therom påminter; fördenskull kunde uti the stycken intet förhör ske...". Året därpå, 1736 den 1 och 2 juni § 8 står angivet, hurusom hustru Wesströms begäran "intet kunde winna bifall, som war at hennes 13 års ungeson, som Scholæ Pilter ock är, måtte få bära namnet Cantor Figuralis och hon således jämte honom uppbära tilslagne löner". Ärendet skulle dock hänskjutas till domkapitlet i Uppsala för att "therifrån

¹ En teckning av skolmusiken på dess höjdpunkt få vi i Tobias Norlinds uppsats: *Musiken i Västerås under 1600-talet* (i tidskriften *Kult och konst* år 1907 sid. 97 ff.). Jfr av samme förf. *Svensk Musikhistoria*, 2:a uppl. sidd. 118 ff. samt *Latinska skolsånger i Sverige och Finland* (Lund 1909) sidd. 1—45.

² I Uppsala Domkapitels arkiv: Handl. angående Hudiksvalls högre allmläroverk 1658—1800, (sign. Uppsala Domkapitels arkiv. G. II. 3. a. 1). [För. varas i Landsarkivet i Uppsala].

hög rättwist utslag afwackta". Det "hög rättwisa" utslaget blev tydligen till Wesströms förmån enligt den strax här förut återgifna anteckningen om honom i lärarematrikeln 1734 ("ad decretum Ven. Consistorii Ups."). Skolsången gick emellertid stadigt tillbaka, och inspektor är med all rätt mycket missnöjd.

Så heter det i protokollet från examen den 26 och 27 maj 1737 § 9: »Figural Sängen är efter Hr. Rector Frodlins bemedlande wäl anförtrodd åt Scholæ Pilten Sal[ig] Veströms unge son; men icke hint[= hunnit] therutinnan något särdeles framsteg giöra at lära sina Cammerader grunden så wäl till vocal- som instrumental-Musiquen, ehuru wäl jag thet förnämsta theri skriftl. wid händer gifwit... Nästa år, 1738, för den 16 och 17 juni § 8 skriver inspektor: "Uti Musica Choral och Figurali wore nu ingen framsteg giord, sedan Cantores så wäl Hr Ol. Gestrin... som ock And. Wesström woro genom döden afgångne, och then senares son skulle Nådårs tjänsten bestrida, en ung Scholæ Pilt, hwarföre gjordes här om ytterligare påminnelse... och blef så slutit at med aldra första skulle en ducktig Organist hitskaffas som tillika wore willig at wara Cantor Choralis och Figuralis.

I 1739 års examensprotokoll den 6 och 7 juni gives dock ett indirekt erkännande åt Wesströms lärareduglighet, enär det i § 8 lyder sålunda: "Musica Choralis och Figuralis wore nu beklagligen försummad af then orsaken at then unge Studiosus And: Weström, som sine Moders Nåd-årsienst så wid Orgorna i Kyrkan, som med sången i Scholan skulle bewaka... war bortrester på Upsala."

Sedan fadern avlidit och nådåren vid tjänsterna i kyrkan och skolan gått till ända, blev det självfallet rätt bekymmersamt för de efterlevande, som bestodo av änkan, en son och en dotter. Följande utdrag ur Hudiksvalls Rådstuarkiv lämna — utom annat — en inblick i familjens ekonomiska förhållanden.¹

Bouppteckning efter Wesström senior finnes icke i samlingarna under den tid, som genomsökts, nämligen åren 1734—1744. I 1730 års mantalslängd finnes organisten Wesström upptagen jämte hustru och en dotter. Sonen finnes icke upptagen för något av åren 1730—1739. Enligt 1733—38 års boskapslängd ägde familjen en ko. — I taxeringslängden för 1735 är änkan taxerad till en avgift av 2 daler, samma belopp, som betalades av en del handlande och av en rådmansänka. Enligt samma längd betalade 26 personer samma avgift som W:s änka, 15 personer betalade högre avgift och 140

¹ Utdragen ur såväl kyrko- som rådstuarkivet har verkställts av apotekaren Sven Brun i Hudiksvall och ställts till mitt förfogande, för vilket jag här betygar min förbindligaste tacksamhet.

personer lägre. I 1736 års taxeringslängd är hon taxerad till 2 daler, i 1738 års till 1 daler, men i 1737 års taxeringslängd uppå "Riksens ständers beviljning till en allmän afgift till försvarsväsendet" står vid hennes namn antecknat *utfattig*.

Något pekuniärt understöd från hemmet kunde den unge Wesström följaktligen icke erhålla, när han gick för att vid Uppsala universitet fortsätta sina studier. Andras hjälp måste därför anlitas till utfyllnad av, vad han själv kunde förtjäna till studiekostnaderna. Varifrån denna hjälp kom, blir klart av det följande. Som förut nämndes lämnade han läroverket i september månad år 1738. Vid universitetet immatrikulerades han tillsammans med tvenne andra "Helsingi" den 13 oktober samma år.¹ Han tyckes dock icke hava tillbragt hela den följande tiden oavbrutet i Uppsala utan åtminstone tidvis vistats i hemstaden Hudiksvall och där skött såväl organist-tjänsten i kyrkan som också musiklärarebefattningen vid skolan. I läroverkets räkenskaper står han nämligen nämnd år 1738 såsom första gången uppbärande lön i egenskap av "Cantor Choralis & Figuralis", varvid han benämnes "Organisten Andreas Wesström". Detta fortgår till och med år 1741. I 1742 års räkenskaper delar han lönen med en komminister, som sköter choralsången. År 1743 lyftes hela lönen av "Organist- och Cantoris änka, Mad. Sara Wesström". Sistnämnda år upptages Johannes Forsberg i matrikeln såsom sånglärare.

I saknad av förteckningar på de studerande inom de olika fakulteterna vid Uppsala universitetet kan man ej med bestämdhet avgöra, vilka ämnen som huvudsakligen utgjorde föremål för Wesströms studier därstädes. Men man har emellertid full anledning antaga, att juridik varit ett av ämnena, eftersom han, sedan han lämnat akademien, inskrevs som auskultant i Svea hovrätt. (Mera därom längre fram.) Huru han för övrigt bedrev sina studier, och varmed han vid sidan om dessa sysslade, är för närvarande icke bekant. Man torde emellertid ingalunda gå fel i antagandet, att han ivrigt sysslade med musik: kort efter det han lämnat Uppsala blev han nämligen, såsom vi strax skola se, anställd såsom violinist i Kungl. hovkapellet. År 1744 hade han sin förenämnda latinska avhand-

¹ Se därom Uppsala Universitets matrikel, utgiven av A. B. Carlsson. Häft. 9 (1730—1740) sid. 280 (= Uppsala Universitets årsskrift 1922. Program I). Uppsala 1922.

ling färdigtryckt, "De abdicatione regia", (se facsimile av titeln å sid. 104), ett ämne alltså ur den politiska historien men behandlat med särskilt avseende å de juridiska formerna och motiven för de meddelade tronavsägelseerna. (Jfr den här nedan anförda dedikationen av arbetet på svenska språket till råd- och handelsmännen i Hudiksvall.) Avhandlingens ventiler, vilken självfallet — enligt gängse bruk — fördes på latin,¹ ägde rum den 10 mars sistnämnda år.

Sitt arbete tillägnar han ett stort antal personer, till vilka han stod i tacksamhetsskuld för hjälp till honom själv eller till modern. Främst riktar han sig i en dedikation på franska språket till kammarherren Carl De Geer på Löfstad på grund av den välvilja, som denne hade visat Wesströms föräldrar, då de voro i hans tjänst.² Därefter följer en tillägnan på latinska språket till ett antal prästmän, skolans båda rektorer m. fl., vilka varit hans hjälpare och befordrare. Dessa voro kyrkoherden i Hudiksvall och Trivialskolans inspektör magister Olof Joh. Broman, kyrkoherden i Delsbo magister Knut Nic. Lenæus, konsult Johannes Boberg i Hudiksvall, kyrkoherden i Forssa och Hög magister Nicolaus Wettersten, kyrkoherden i Löfstad magister Zacharias Westbeck, Skolans rektor Peter Frodlin och conrektor magister Carl E. Skunck samt komministern i Hudiksvall Andreas Sundvall. Utom det att vid varje särskilt namn — jämte resp. titlar — anföres något epitet, såsom beskyddare, befordrare etc. (patronus, promotor, fautor) sammanfattas tillägnan på följande sätt:

"Hasce Vobis, Promotores atque Patroni propensissimi, lucubrationes Academicas, materiæ dignitate et offerentis pietate solum conspicuas, ob permulta in me collata beneficia, ut venerabundæ mentis tesseram, cum omnigenæ felicitatis ardentissimo voto, sacratas volui, debui. Admodum rever. prælariis. & consultissimorum nominum vestrorum Cultor humillimus Andreas Wesström."

¹ Med kännedom om detta kunskapsprov gör det i sanning ett löjligt intryck, när man i biografierna över J. G. Naumann — till vilka vi i det följande skola mera utförligt återkomma — bland andra svartmålningar i fråga om Wesström får läsa, hurusom Wesström under studietiden i Padua (se nedan) låtit immatrikulera sig som student vid därvarande universitet, "ehuru man icke kan tilltro honom äga de härför nödiga förkunskaper i latinska språket(!)"

² "... rapellant en ma memoire la grace toute particuliere, dont Vous avez pris plaisir de combler mes Parens, qui ont l'honneur d'être dans votre service..."

Q. F. F. Q. S.
DISSERTATIO POLITICA,
DE
**ABDICATIONE
REGIA,**

QUAM,
Consensu Ampliff. Senat. Academ.
In Regia Academia Upsaliensi,
PRÆSIDE

VIRO CELEBERRIMO,
**Mag. JOHANN E
I H R E,**

Eloqu. & Polit. PROFESS. Reg. & Skytt.
Fac. Phil. h. t. DECANO,

Candido bonorum examini modestè subjiçit

STIPENDIARIUS REGIUS,

ANDREAS WESSTRÖM,
HELSINGUS.

In Audit, Carol. Majori ad diem X. Martii,
ANNI MDCCXLIV.

Horis ante meridiem consuetis.

U P S A L I Æ.

Titelsidan av Wesströms akademiska avhandling.

Slutligen vänder han sig med en tillägnan på svenska språket till 14 personer i Hudiksvall, nämligen rådmännen Jonas Quaster, Jonas Drake, Olof Gropman, Jöran Hammerman, Jönas Gevalin och Petter Bremer samt handelsmännen Johan Westman, Sven Möller, Jonas Enlund, Petter Alftin, Olof Wiman, Olof Stenbith, Jonas Wiberg och Hans Boman. Tillägnan lyder sålunda:

“Mine Gunstige Wälgynnare. The flere fördubblade ynnestprof, som Herrar Råd- och Handelsmännerne så väl min K. Moder, alt ifrån min i listiden kiära Faders dödliga frånfälle, som mig låtit vederfaras, vet jag sannerligen icke, med hvad vörndnad jag kan erkiänna. Desse bladen, som söka at visa, huru och med hvad skäl en Regerande Herre kan afsäja sig Regementsväldet, har jag i anseende dertil funnit mig föranlåten samtliga Herrarna at upoffra. Min önskan vore ernådd, om Herrar Råd- och Handelsmännerna behagade uptaga dem af mig som en vörndnads pant. Den alrådande Herren, låte aldrig samtel. Herrarna förr blifva flyttade ifrån den jordiska in i den Himmelska Regementskroppen, innan tillfälle för mig gifves, at kunna vidare visa, med hvad serdeles vördsam högahtning jag erkänner de mig ertedde välgjeringar; och imedlertid räknar för heder, at städse lefva Herrar Råd- och Handelsmännernas Ödmjuke tjenare, And. Wesström.”

Efter avslutade studier vid universitetet begav sig Wesström till Stockholm. Tidpunkten härför kan för närvarande ej fixeras. Det synes emellertid hava skett ganska snart, alldenstund det i januari månad år 1748 kan om honom intygas, att han då “i någre åhr” gjort tjänst som extra hovmusikant. Uttrycket förekommer i den av Överstemarskalken den 26 januari 1748 utfärdade fullmakten för Wesström att vara ordinarie hovmusikant. Direktören för Kungl. hovkapellet, kammarherren baron Carl Gustaf von Düben¹ hade föregående dag, eller den 25 januari, till Överstemarskalken ingivit ett memorial rörande hovkapellet och däri bl. a. förordat Wesström till erhållande av nämnda befattning under framhållande av Wesströms meriter för densamma. Fullmakten återgives här in extenso efter det befintliga konceptet.²

¹ Född 1700, direktör för K. hovkapellet 1741 till sin död 1758. Se vidare Norlind: Allm. musiklexikon, varest utförlig litteraturhänvisning meddelas rörande denna för svenska musikhistorien så betydande släkt.

² I Diarieregistret över Riksmarskalksämhetets handlingar, förvarat i nämnda ämbetes arkiv (alltså icke i Slottsarkivet). För varje årgång finnas dels sakregister över inkomna och avgångna skrivelser, dels också i kronologisk följd koncepten

Göre witterligt: At såsom genom afledne Hof Musicanten Sanders¹ deliga afgång Hof Musicanten Schernikow¹ kommer at tillträda den efter honom lediga lönen, och i så måtto en ordinarie Hof Musicants beställning, dock ej med full lön, kommer at blifwa ledig, til hwilkens besättjande af wederbörande wid Kongl. Hof Capellet föreslås Auskultanten i Kongl. Swea Hof Rätt Anders Weström, så i anseende til dess besynnerlige Kundskap uti Musicaliske wetenskaperna, som dess wid Hof Capellet såsom Extraordinarius i någre åhr wiste flit och oförtrutne upwaktning. Fördenskull uppå Högstbemänte Hans Kongl. Maj:ts samt Kall och Embetets wägnar warder härmed bemälte Anders Weström till ordinarie Hof Musicant wid Kongl. Hof Capellet antagen och förordnad, och i Kraft af denna min öppna Fullmakt honom den efter Schernikow lediga Etthundrade Dal. Silf:ts lön tilllagd, dock under försäkran härjämte, at wid förefallande öppning efter sin förtjänst och skickelighet med full lön blifwa ihugkommen. Det allom som wederbör til behörig efterrättelse ländar. Til yttërmera wisso under min Hand och Insegl. Stockholm d. 26 Januarii 1748.

W. L. Taube.²

I fullmakten nämnes, vad som redan förut omtalats, att Wesström var auskultant i Svea hovrätt. Hans antagande där hade skett året förut, alltså år 1747, vilket särskilt omnämnes i ett för Wesström den 21 februari år 1770 utfärdat betyg över hans tjänstgöring i hovkapellet (återfinnes i DR under den ²⁰/₂). Efter utnämningen som ordinarie hovmusikant fortsatte han en tid framåt att auskultera i hovrätten, vilket framgår av hans egen uppgift, när han långt fram i tiden (år 1777) i Gävle ansöker om att med den året förut erhållna organisttjänsten få förena befattningen som kyrkonotarie därstädes. "Såsom flere års auscultant uti Kongl. Maj:ts och Riksens Swea Håfrätt tiltror iag mig äga de egenskaper, som

til de sistnämnda skrivelserna. Citeras i det följande DR jämte datum (året torde framgå av texten, varifrån hänvisning göres).

Särskilt för icke svenska läsare torde det måhända vara lämpligt att påpeka, att ifrågavarande ämbete vid denna tid benämndes Överstemarskalks-ämbetet efter titeln på dess chef, Överstemarskalken. År 1772 återinfördes den under en tidigare epok förekommande titeln Riksmarskalk, varefter ämbetet kallades Riksmarskalksämbetet.

¹ Om dessa se Norlind—Trobäck: K. Hovkapellets historia.

² Wilhelm Ludvig Taube, friherre, riksråd, f. 1690, d. 1750. Överstemarskalk 1747.

til samma sysslas bestridande erfordras", säger han.¹ (Vi skola i en följande uppsats återkomma till denna ansökan.)

Befattningen såsom extraordinarie i hovkapellet var ej förordnad med någon avlöning och hans auskultantskap i hovrätten gav honom naturligtvis icke heller någon inkomst. Varmed han under denna lönlösa tid förtjänade sitt uppehälle, är icke bekant. Man kan gissa på musiklektioner och måhända biträdesbefattning i något verk eller hos någon enskild, som kunde hava bruk för hans utbildning i juridik och andra ämnen. Den lön, som han till en början fick uppbära såsom ordinarie vid hovkapellet, torde näppeligen kunnat helt föda sin man. Att han var i stort ekonomiskt trångmål vittna de många lagsökningsmål, som snart nog börja anhängiggöras mot honom vid Borgrätten, och som resulterade i införsel i lönen.²

Under år 1755 hade han sålunda fått sig pådömd införsel i hälften av lönen att innehållas, intill dess att skulder till flera personer hunnit gäldas. Man blir verkligen överraskad, när man finner, hurusom Wesström under så prekära förhållanden den 5 juni 1756 begär och erhåller 2 års permission för vistelse utrikes. Som vi skola se, blev permissionen betydligt förlängd, och härmed börjar för Wesström en synnerligen viktig epok, vilken kräver sitt särskilda kapitel.

TIDEN 1756—1760

Fr. o. m. år 1750 samt mer än två decennier framåt bekläddes chefsposten för Överstemarskalksämvetet av personer, (grevarne Clas Ekeblad, Adam Horn och Nils Adam Bielke),

¹ Bestämd uppgift om tiden för Wesströms auskultantskap torde knappast vara möjlig att erhålla. Vid gjord förfrågan i Svea hovrätts arkiv har den upplysningen lämnats, att de tidigaste förteckningarna över auskultanter börja först mot slutet av 1700-talet.

² Såsom tillhörande K. hovstaten lydde hovkapellets medlemmar under Konungens egen jurisdiktion, vilken handhades av Borgrätten. Överstemarskalken var här ordförande, varför alla där handlagda ärenden finnas utförligt angivna i DR. Bland medlemmar av hovkapellet, vilka utom Wesström synnerligen ofta äro utsatta för indrivningsåtgärder med åtföljande införsel i lönerna, äro Londicer och framför alla Per Brant. (Se för övrigt i Holger Nybloms förut anförda uppsats om P. Brant.) Icke minst figurerar i dylika mål själve kapelldirektören baron von Düben, särskilt under hans sista levnadsår.

vilka i särskilt hög grad voro entusiastiska för tonkonsten och följaktligen gjorde allt, vad i deras makt stod att befordra densamma och underlätta arbetet för dem, som valt denna konst till sitt levnadskall. Samtliga komma i det följande till omnämnande. Då det tillkom Överstemarskalken att för hovkapellet medlemmar bevilja tjänstledigheter och därvid bestämma, huruvida de under permissionen finge åtnjuta sin lön eller ej, och då han dessutom ägde befogenhet att vid behov kunna ur hovkassans besparade och reserverade medel utanordna extra anslag till någon av hovets underlydande i allmänhet, kan man lätt förstå, att dessa lyckliga förhållanden skulle lända Wesström till fördel under hans förestående studieresa. Som vi skola finna, utnyttjade också Wesström dessa möjligheter i en grad, som ända till bristningsgränsen satte vederbörandes tålamod på prov.

Den, som i nämnda hänseenden först och ojämförligt mest av alla fick med Wesström att göra, var greve Clas Ekeblad.¹ Det var han, som beviljade den förenämnda tjänstledigheten den 5 juni 1756 för två års vistande utrikes. Resan ställdes först till Berlin. Den förmodan ligger nära till hands, att hänsyn till Sveriges drottning, Lovisa Ulrika, spelat in, när färden allra närmast ställdes till denna stad. Drottningens broder, konung Fredrik II av Preussen, själv ivrig musikvän, god flöjtspelare och komponist, hade i sitt slott Sanssouci en utmärkt operateater och ett framstående musikkapell. Med honom — liksom med sina övriga anhöriga — stod drottningen i livlig korrespondens, och i hennes utgivna brevsamling finner man, hurusom hon underhåller sin musikaliske broder med bl. a. redogörelser för musiklivet i Sveriges huvudstad.² Den ställning, som Wesströms beskyddare, greve Ekeblad, intog vid hovet, skulle förmodligen under andra förhållanden än de då rådande rent av möjliggjort en personlig rekommendation för Wesström till konung Fredrik. Nu

¹ Clas Ekeblad d. y. f. 1708, d. 1771. Riksråd. Överstemarskalk under tiden 1750—1761. Om dennes musikaliska intressen se bl. a. Holger Nyblom: Lovisa Ulrika och musiken vid svenska hovet 1745—1755 (Svensk Tidskrift f. Musikkforskning årg. 4 [1922] sid. 29) samt samme förf.: Tryckning av ett operapartitur etc. (Ibidem sid. 53 ff.)

² Se förenämnda uppsatser av Holger Nyblom: Lovisa Ulrika och musiken vid Svenska hovet samt Tryckning av ett operapartitur etc.

var något sådant ej gärna tänkbart. Man torde erinra sig det in- och utrikespolitiska läget vid just denna tid: i Sverige den s. k. juvelsaken och det misslyckade revolutionsförsöket under juni 1756, i Tyskland början av det sjuåriga kriget, som ledde till Sveriges krig emot Preussen, (det s. k. Pommerska kriget).

Från Berlin låter Wesström först höra av sig i ett brev av den 24 juli, som i DR finnes inregistrerat den 1 september. Han anhåller om ett års förskott på sin lön. Brevet måste hava inkommit tidigare än den 1 september, enär order ges till Hovkontoret den 31 augusti om utanordnandet för honom av 3:e och 4:e kvartalen 1756 samt alla fyra kvartalen 1757, dock med avdrag av Wesströms utskylder till K. Maj:t och Kronan samt den pådömda införseln i lönen, varom tidigare blivit nämnt. Summan, som sålunda kunde skickas, belöpte sig till "144 Rdr 5 | Berliner courant", vilken i en växel tillställdes "Cancellie Rådet och Envoyén Wulfwenstierna" i Berlin tillika med ett den 3 september daterat brev från greve Ekeblad, som här anföres enligt konceptet i DR under nämnda datum.

Wälborne Herr Cancellie Råd, Envoyé Extra Ordinaire samt Riddare af Kongl. Maj:ts Nordstjerne Orden.

Å Håfmusicanten Anders Weströms wägnar, som erhållit tilstånd, at til vidare Kundskaps inhemtande uti hwad til Musiquen hörer, besöka utrikes orter och nu wistas i Berlin är hos mig ansökning giord, det han måtte erhålla så wäl min föreskrift till Herr Cancellie Rådet och Envoyén at wara honom til des ändamåls winnande under warelsen i Berlin behjelpig, såsom ock undfå ett års förskott af den honom på Håfstaten bestådde Håf Musicants Lönen. I anseende til bem:te Weströms besynnerliga hog och böijelse för musiquen, hwarutinnan han genom des utrikes wistande förmodel: lærer giöra sådana framsteg som lända honom til beröm och befordran, samt des Landsmän til heder, har jag ej welat förwägra hwad han i förenämnde måtto af mig begärt; hwarföre och jämte det jag härmedelst welat rekommendera honom hos Herr Cancellie Rådet och Envoyén, jag äfwen på det han så mycket säkrare både måtte erhålla, och under Herr Cancellie Rådets och Envoyéns tillsyn använda penningarne, det honom bewiljade förskottet här öfwersändes genom innelykte af Herr Koschell och Conradi detta dato uppå Herr Scheel och Tronmuller i Berlin gifne 1:ma wäxel at 14 dagar efter sikt til Herr Cancellie Rådet och Envoyén betala 144 Rdr 5 |. Berliner courant; och är min wänlige begäran at genom Herr Cancellie Rådet och Envoyéns benägna försorg desse penningar måge bem:te Weström efter des förnödenhet tilställas emot det at han in blanco under-

skrifwer de quittencer, som härjämte följa och här blivut in blanco efter wanligheten inrättade, dem jag uti Herr Cancellie Rådets och Envoyéns swar härå med första återförwäntar. Och jag förblifwer med upriktig wänskap och tilgifwenhet

Wälborne Herr Cancellie Rådets och Envoyéns samt
Riddarens af Kongl. Nordstjerne Orden etc.

C[las] E[keblad].

1756 års kvartaler skulle tagas "ur under händér varande medel och 1757 års kvartaler tagas av kocken Charbonniers innestående besparade löhn". För förskottet måste börgen ställas, i händelse Wesström avginge med döden före utgången av den tid, förskottet gällde. I DR finnes konceptet till borgensförbindelsen, men det är ej angivet, vem borgensmannen var. Man torde emellertid ej gå fel i antagandet, att det nu liksom för nästkommande förskott, varom strax skall talas, var sekreteraren i Överstemarskalksämberet Carl Fredrik Palmrot, vilken vi skola finna som Wesströms trogne hjälpare under de närmast följande åren. Utan tvivel var det han, som å Wesströms vägnar hos greve Ekeblad gjort de framställningar, varom talas i nyssanfödda brev.

Den 25 december inregistreras i DR såsom ankomna Wesströms tacksägelsebrev för penningarna av den 26 september jämte ministern Wulfenstiernas brev av den 4 december rörande samma värdeförsändelse och greve Ekeblads förenämnda brev. Båda skrivelserna från Berlin hade uppenbarligen inkommit med samma post. Tyvärr finnas dessa liksom också flertalet andra ingångna skrivelser icke, så vitt känt är, längre i behåll.

I Berlin blev vistelsen icke långvarig. Redan i början av år 1757 finna vi Wesström i Dresden, varifrån han skriver och begär pengar till sin fortsatta resa. De medel, som han några månader förut (i sept. 1756) erhållit, voro alltså redan förbrukade. Order gives av greve Ekeblad till Hovkontoret den 18 mars 1757 att "av extra utgifter och expensemedlen, emot behörigt Mäklare bewis och quitto så mycket utgifwa, som efter nuwarande pris courant erfordras til anskaffande af en wäxel stor Etthundrade Riksdaler Hamb[urger] banco, hwilken wäxel genom bref ifrån mig kommer at öfversändas til then ort ther Weström sig uppehåller". Växeln blev avsänd till kommissionssekreteraren baron von Kocken i Dresden tillsammans med ett brev av följande lydelse (Koncept i DR 18 mars)

Högwälborne Herr Baron och Commissions Secreterare.

Håf Musicanten Anders Weström som til vidare Kundskaps inhemtande uti hwad til musiquen hörer, förledit år härifrån Sverige afrest, samt efter någon tids wistande uti Berlin nu lærer uppehålla sig i Dresden, har ifrån sistnämnde ort skrifteligen hos mig anmält, huruledes han til fullbordande af sitt föresatta ändamål, at nu snart fortsättja resan til Italien, oundgängl[igen] skall betarfwä något penningeunderstöd, hwilket för honom skall wara så mycket mera nödwändigt som han i annat fall ej har tilgång til at utom andra sina nödiga utgifter i Dresden betala den bekanta musicus Cataneo¹ för des honom i Musiquen lemnade underwisning. I den förmodan at Weström så mycket på honom ankomma kan, bidrager til winnande af det med hans utrikes wistande påsyftade ändamål, har iag således icke welat lemna honom hielplos, hwarföre här innelykt Herr Baron och Kommissions Secreteraren tilsändes en wäxel stor Etthundrade Riksdaler Hamb[urger] banco, med begäran at samma wäxel af Herr Baron och Commissions Secreteraren bem:te Weström til förenämnde sine angelagne behofs besörjande måtte emot behörigt quitto tilstälte warda, jemte tilsägelse och förmaning, at desse penningar på alt sätt sig til nytto med sparsamhet anwända; utbedjandes iag mig, tillika med Herr Barons och Commissions Secreterarens swar och Weströms quitto jemwäl ett upriktigt intygande angående Weströms förhållande under den tid han i Dresden sig uppehållit. Och iag förblifwer med nöye etc.

C[las] E[keblad].

Denna penningesändning gick jämförelsevis snabbt, ty redan den 4 april avsänder von Kocken från Dresden brev jämte Wesströms kvitto å det mottagna beloppet. Greve Ekeblads nyss anförda brev betonar särskilt, att Wesström hade att betala sin lärare Cattaneo för meddelad undervisning. Måhända var den sistnämnde icke hans ende fordringsägare. Den erhållna summan led alltså genast från början en minskning, som kanske var betydande nog. Överskottet av denna sistnämnda sändning från hemlandet var det, som han nu levde på och bl. a. betalade den servering av kaffe och "Stangenkuchen", som han plägade beställa i en bondstuga i den dåvarande byn Blasewitz nära Dresden. Han

¹ Francesco Maria Cattaneo, f. i Lodi (Italien). Sedan 1726 violinist vid hovkapellet i Dresden och sedan 1756 konsertmästare därstädes. Musik. Akademiens Bibliotek äger av honom tre sonater för violin: den ena för Violino Solo et Cembalo (E-dur), de två andra för Violino Solo con Basso (d-moll och B-dur) inkomna med Hallardts samling. (Om Hallardt se Norlind: Allm. musiklex. 2:a upplagan.)

brukade nämligen ofta utsträcka sina promenader hit just under månaden april. Vid ett av dessa besök var det, som han icke litet överraskades av att i det torftiga hemmet finna ett klaver med musik av J. S. Bach. Ännu mera förvånad blev han, när han förnam, att husets sextonårige son spelade dessa saker. Detta var upptäckten av den blivande hovkapellmästaren och komponisten Johann Gottlob Naumann.¹ Efter verkställt prov, som ägde rum i Wesströms bostad Hôtel de Saxe vid Neumarkt i Dresden, fann Wesström gossen äga en eminent musikbegåvning, varför han gav anledning till, att denne fick följa med honom till Italien, varefter den fattige bondpojken under många svårigheter kom att börja sin så lysande bana som en av samtidens främsta tonkonstnärer. Allt detta beskrives utförligt i biografierna över Naumann, genom vilka Wesström hittills varit mest men på samma gång synnerligen ofördelaktigt känd. Då i det följande dessa verk av olika anledningar ofta komma att citeras och invändningar på sina ställen göras, torde det vara nödvändigt att giva en kortfattad antydan om de viktigaste av Naumanns biografier och källorna, ur vilka dessa härflyta.

Båda, d. v. s. biografierna och deras källor, äro utförligt omnämnda och kritiskt behandlade i Richard Engländer: J. G. Naumann als Opernkomponist. Mit neuen Beiträgen zur Musikgeschichte Dresdens und Stockholms. Leipzig 1922, sid. 1—14. Det grundläggande biografiska verket över Naumann är August Gottlieb Meissner: "Bruchstücke zur Biographie J. G. Naumann's (1803—1804, i nytryck 1814). Huvudmaterialet för denna biografi är, såsom Engländer framhåller i nyssnämnda arbete sid. 4, uppsatser om Naumann av grevinnan Elisa von der Recke,² vilken under sin samvaro med Naumann muntligen erhållit diverse uppgifter om hans föregående liv. Det är alldeles påtagligt, att förenämnda författarinna i sin beundran för den gudfruktige Naumann låter fantasin få alltför stort spelrum. Om hennes uppsats: "Ueber Naumann, den guten Menschen und grossen Künstler" säger Engländer (sid. 363) utan tvivel med all rätt följande:

¹ Ehuru det för alla musikintresserade torde vara väl bekant, erinrar jag om, att J. G. Naumann — f. 1741 d. 1801 — med tiden blev hovkapellmästare i Dresden och kallades av konung Gustaf III till Sverige för att omorganisera hovkapellet och komponera nya operor. Han gjorde tvenne besök i vårt land, 1777—78 och 1782. För Sverige komponerade han operorna *Amphion*, *Cora* och *Alonso* samt Gustaf Vasa; *Cora* och *Alonso* uppfördes under Naumanns ledning, då Gustaf III:s operahus invigdes den 30 september 1782.

² Tysk svärsmerska, författarinna, född riksgrevinna von Medem, f. 1754. d. 1833. Se vidare Nordisk familjebok 2:a uppl. bd 22, spalt 1127.

"i alltför påfallande grad är det i denna personlighetsteckning tal om ädelmod, fromhet, ödmjukhet, motsvarande det behov 'zu verhimmeln und zugleich zu moralisieren' vilket var utmärkande för den berömda baltiska författarinnan under hennes senare år. Den som lärt känna Naumanns utvecklingsgång, strävar ovillkorligen emot en dylik pastoral färgning och sådan ensidighet." Därefter anför Engländer andra med fromhet och ödmjukhet tämligen oförenliga karaktärsdrag, vilka ställa Naumann i en dager, som mera motsvarar verkligheten. — Efter Meissners arbete kom år 1841 och 1844 ett annat, som utgjorde ett obetydligt förändrat nytryck av Meissner. Till hundraårsminnet av Naumanns död (år 1901) utgavs ett arbete, som helt ansluter sig till de föregående, nämligen M. J. Nestler: "Der kursächsische Kapellmeister Naumann aus Blasewitz" (Dresden 1901). Detta arbete kommer i fortsättningen att oftast omnämnas och citeras Nestler och sidans nummer.

Wesströms ekonomiska ställning vid denna tidpunkt var uppenbarligen mycket svag: själv saknade han egna medel, vilket bestyrkes av greve Ekeblads ovan anförda brev till Berlin, hela det innevarande årets lön var förbrukad, den sist erhållna penningehjälpen torde hava varit betydligt minskad, och framför honom stod den långa resan till Italien. Under sådana förhållanden synes det icke gärna vara möjligt, att han vågat åtaga sig mecenatskap för den unge Naumann och bekosta dennes resa till och utbildning i Italien på sätt, som de nämnda biografierna giva vid handen. Ett dylikt åtagande skulle näppeligen kunnat passera så obemärkt, att icke den svenske representanten i Dresden, baron von Kocken, fått kännedom därom, helst som denne hade greve Ekeblads direkta uppdrag att dels förmana Wesström till sparsamhet, dels också att till greve Ekeblad giva "ett upriktigt intygande angående Wesströms förhållande under den tid, han i Dresden sig uppehållit." (Se slutet av sist anförda brev här ovan!) Man har ingen anledning tro annat, än att von Kocken hörsammat greve Ekeblads anmaning om ett yttrande angående Wesström, och detta förutsätter naturligtvis, att han gjort sig underrättad om Wesström i de kretsar, där denne var bekant. Därest von Kocken då eller senare förnummit, att Wesström skulle hava använt de erhållna medlen till någon annan än sig själv, hade detta förhållande utan minsta tvivel omedelbart inrapporterats till greve Ekeblad. Risken, som Wesström genom den påstådda utfästelsen gentemot Naumann skulle hava löpt, var han nog själv fullt mäktig att klart

inse. Wesström var nämligen ingen oerfaren yngling, som det i Naumannsbiografierna påstås ("han torde hava varit i mitten av tjugo-årsåldern, hade böjelse att njuta av livet, och det fattades honom livserfarenhet" Nestl. 31). Han var tvärtom, som vi veta, en redan mogen man, hans ålder var 37 år, och varken bildning eller livserfarenhet saknades honom. Redan i dessa sist anförda uppgifter om Wesström finner man, på vilka otillförlitliga källor Naumanns biografier grunda sig, varom dr Engländer — såsom nyss blivit sagt — utförligt har redogjort.

Att Wesström uppväckt tanken på gossens resa till Italien är tydligt. Lika klart är det, att Wesström, sedan resan blivit beslutad, lovat att efter bästa förmåga taga sig an gossen. Men det är icke troligt, att Wesström — såsom det påstås — genom lockelser och övertalningar förmått föräldrarna att lämna sonen i hans vård. Sådana behövdes nämligen icke alls, när det förelåg ett alldeles särskilt skäl, som gjorde, att både gossen och föräldrarna ivrigt önskade att snarast möjligt få honom bort från hemtrakten. Det sju-åriga kriget hade, som bekant, börjat året förut. Konung Fredrik av Preussen hade kuvat Sachsen och med sin här besatt Dresden. Nestl. sid. 21 talar om, hurusom preussarna i stor utsträckning företogo tvångsrekrytering bland Sachsens unga män, varföre alla, som kunde fly bort, flydde ("Wer entweichen konnte, entwich"). Även vår unge Naumann blev till sin egen och föräldrarnas oerhörda sorg och ängslan uppbringad av preussiska värvare men släpptes och ställdes på tillväxt, när det för honom fattades tre tum i den föreskrivna kroppslängden. Fördenskull levde familjen i en fruktansvärd oro över, att den dag snart nog kunde komma, då gossen ohjälpligen ställdes under inkräktarens fanor. Denna viktiga omständighet vidröres endast med helt lätt hand i biografierna och anföres som avgörande endast beträffande modern (sid. 27), när nu även för gossen Naumann ett tillfälle erbjöds att kunna avvika från orten och komma undan den hotande faran. För fadern anföres endast, att han hyste betänkligheter för sonens resa till det katolska landet, emedan sonen där skulle kunna frestas att övergiva sin evangeliska tro samt bliva utsatt för en operation, om vilken han från Italien hört talas att man företog för att bibehålla gossars

sopranröster. Sålunda löpte gossen fara att taga skada både till kropp och själ. Wesström lugnade fadern fullständigt i båda dessa fall: åldern för en operation av antydd art var redan passerad, och gossens tro skulle han noga övervaka, helst som religionen för Wesström själv var en helig sak. Och så blev saken avgjord.

Avfärden från Dresden skedde i slutet av maj månad, ej direkt utan över Hamburg, dit Wesström av oundgängliga affärer var tvingad att resa (sid. 27). (Nedan meddelade brev av den 16 sept. 1777 från greve Ekeblad angiver de pågående krigsoroligheterna som anledning till att resan först ställdes till Hamburg.) Föräldrarna utrustade sin son med det enda de kunde, nämligen goda förmaningar. Vid avskedet räckte fadern honom 18 Sachsiska Groschen. Resan skedde med postvagn, och flera nattkvarter togos. Anlände till Hamburg den 4 juni. Väntan här blev längre än beräknat var: Wesström saknade nämligen pengar till resans fortsättande. Till råga på olyckan sjuknade Wesström i mitten av juli och låg sjuk i tre månader (Nestl. 30). Naumann måste försörja sig själv. En svensk, Brissman,¹ som ledde en skola i Hamburg, upptog gossen i sitt hem, där han fick öva sig på ett klaver och undervisa en av de svenska lärjungarne i musik (sid. 31). Brissman ville, att han skulle avbryta all förbindelse med Wesström. Naumann vägrade. Han gav även undervisning åt några köpmäns barn. Köpmännen föreslogo, att han skulle stanna i Hamburg, då de skulle söka skaffa honom en organistplats därstädes. Omöjligt! Han ville ovillkorligen med Wesström, oaktat denne varit hård emot honom och ej ännu lärt honom mera än någon spelning på altviolin (sidd. 32—33).

I sin ytterligt tryckta belägenhet skriver Wesström hem till sin vän Palmrot, vilket resulterade i åtgärder som i de båda här meddelade skrivelserna omtalas. (DR 16 sept.)

¹ Förmodligen är det här fråga om Lars Brisman, f. 1726 ¹¹/₂, student i Uppsala 1743. (Han skulle alltså varit väl bekant med Wesström från Uppsalatiden), studerade 1745—52 vid universiteten i Greifswald, Berlin och Hamburg och blev fil. magister i Greifswald 1763. Konsistorieamanuens i Skara s. å. Konsistorienotarie där 1768. Konrektor vid Skara skola 1775. Rektor där 1778. † 1793 ¹⁰/₂, ogift, på stadsländeriet Furuskogen invid Skara. »En lärd man, av ära, enkel i levnadssätt, sträng lärare, glad och torrolig i umgänget.»

[Meddelat av hr Ernst Brisman, Stockholm].

Ordres til Kongl. Håf Contoiret angående någon penninge utgift til wäxel för Håf Musicanten Weström.

I den händelse Hans Hög Grefl:e Excellence Her Riks Rådet Öfverste Marskalken Cancellie Rådet Riddaren och Commendeuren af Kongl. May:ttis Orden Högwälborne Grefwe Clas Ekeblad tåktes bifalla den af undertecknad å Håf Musicantens Anders Weströms wägnar, efter Bem:te Weströms ifrån Hamburg mig tilhanda komne Bref, anmälte ansökning om förskott af nästa års Lön til understöd på dess efter tilstånd utom rikets anställda resa, så går undertecknad i full borgen för ersättningen och utbetalningen af hwad Weström utaf dess lön genom det nu lemnade förskott förmycket kan hafwa upburit ifall han genom döden afgår innan den tid til ändagått för hwilken han af sin lön nu förskott erhållit.

Stockholm d. 16. Sept. 1757.

Carl Fredr. Palmrot.

[16 Sept. 1757.]

Bref til Ministren och Residenten König i Hamburg med 200 Rdr Hamb. banco för Håf Musicanten Weström.

Wälborne Herr Ministre och Resident.

En swensk Musicus, Anders Weström benämnd, som för något mer än ett år sedan härifrån afrest, för til at i Musiquen inhemta vidare Kundskap och skickelighet har sedan han til den ändan någon tid vistats såwäl i Berlin som Dresden innan han efter sin föresats skulle begiva sig til Italien måst för nu warande Krigsoroligheter söka Hamburg derest han sig nu uppehåller. Och som han är sinnad derifrån at begifwa sig til Italien samt til sit ändamåls winnande betarfwar något penninge understöd, ty har jag warit föranlåten härmedelst falla Herr Ministren och Residenten beswärlig med inneklykte af H. Stephan Kniper detta dato uppå Hetling & Oom uti Hamburg gifne Wäxel at til Herr Ministren och Residenten betala 200 RDr Hamburger banco, som jag beder måtte Weström emot qwitto tillställas; och som under desse 200 RDr sig äfwen besticker bem:e Weströms uppå Kongl. Håfstaten ägande lön för nästa år 1758, hwaraf honom nu blifwit lemnat förskott, så följa härjemte de qwittencer för nästa års hwarje quartal, hwilka af honom egenhändigt underskrefne jag uti Herr Ministrens och Residentens swar härå återförwäntar; och utbeder jag mig i öfrigt af Herr Ministren och Residenten at bem:te Weström måtte til goda niuta Herr Ministrens och Residentens benägna biträde och handräckning, så wäl til erhållande af nödige resepass, som ock uti hwad annat han angående sin resas fortsättjande Herr Ministren och Residenten anlitanes warder. Och jag förblifwer med wänskap och tilgifwenhet

Wälborne Herr Ministrens och Residentens

Clas Ekeblad.

Wesströms sjukdom blev tydligen långvarig och han måste dröja vintern över i Hamburg. De erhållna pengarna togo slut och åter nödgades han skriva hem om ny försträckning. I väntan på denna har han varit tvingad att låna sig fram. Följande brev från greve Ekeblad av den 24 april 1758 till Residenten König kastar ett ljus över de bedrövliga förhållandena. (DR nämnda datum.)

Wälborne Herr Resident och Ministre.

Af Herr Residentens och Ministrens d. 24 Marti innewarande år daterade brev har jag inhemtat huruledes Håf Musicanten Weström som enligt Herr Residentens berättelse genom sjukdom skall blifwit föranlåten at wintren öfwer, sig i Hamburg uppehålla hwarigenom de honom til hans resas fortsättjande åt Italien förleden höstas tillsände 200 Rdr så medtagits, at intet eller föga til resan öfrigt funnits, utaf Herr Residenten och Ministren emot sin d. 23 Mart. gifna skrifteliga förbindelse, blifwit understödd med 100 Rdr til den åt Italien tilämnade resans nu anställande hwilke penningar skola blifwa Herr Residenten ersatte så snart någon tilgång til Weströms lön wara kan, som ej är möjligt förr än detta år til ända gått, för hwilket han på sätt som Herr Residenten bekant är, Lön-förskott redan sistl. höstas, enligt min då til Herr Residenten aflätne skrifwelse undfått och bekommit. Det skulle fägnat mig om bem:te Weström uppå hwars resa hittills blifwit anwände ungefär 800 Dlr Smt, utom hans årliga lön som är allenast 300 Dr dito mynt nu wärkeligen fullbordade resan til Italien, hwarest uti det ämne han til sin resa utwalt för honom så ansenligen lærer wara at sig förkofra. Jag förblifwer med mycken högaktning Wälborne Herr Residentens och Ministrens

C[las] E[keblad].

Nu äntligen kunde resan till Italien företagas. Enligt Nestler sid. 34 ff. avreste Wesström i april 1758. I så fall skulle greve Ekeblads brev av den 24 i samma månad hunnit fram och affärerna ordnas för färden. Wesström reste ensam. Efter 8 dagar får Naumann skriftlig "befallning" att gå till fots efter. Så fortgick resan i flera etapper: Wesström for förut på postvagn, och Naumann kom efter till fots. Av Wesström hade Naumann erhållit cirka 18 Pfennige pr dag till sitt underhåll. Mot slutet av resan fick dock även Naumann åka med på postvagnen.

Ungefär i mitten av maj månad skulle de hava anlänt till Venedig, varest de stannade några dagar för att bese staden. Sedan fortsattes färden till Padua, där Wesström började sina

lektioner för den världsberömda violinmästaren och musikteoretikern Guiseppe Tartini.¹ I Venedig framhöll Wesström, hurusom Naumann nu under ett helt år varit hos honom och gjort föga nytta men kostat honom dryga penningar. Fördenskull uppfordrade han honom att skriva hem och begära understöd. Utom till "Wäsche" borde minst 20 Thaler årligen lämnas och sändas i förskott för ett par år. Föräldrarna svarade, att de omöjligen kunde sända några kontanter, i synnerhet som de under sista tiden måst erlægga dryga krigskontributioner. Det enda, som Naumann under hela tiden från hemmet erhöll, voro alltså de 18 Groschen, som han mottog av fadern vid avresan. Under dessa omständigheter bjöd naturligtvis den hårda nödvändigheten, att han genom eget arbete måste förtjäna till bidrag för sitt uppehälle hos Wesström. Huvudsakligen tyckes detta arbete hava bestått i notskrivning, varjämte han fick uträtta en del sysslor vid det gemensamma hushållet. Det skulle föra alldeles för vitt att här redogöra för det myckna, som biografierna meddela från de bådas samliv. Allt vad Wesström gör för Naumann, framställs som dikterat av ren egoism och illvilja. T. o. m. när Wesström efter förberedande övningar med honom i latinska språket lyckas få honom immatrikulerad såsom student vid universitetet i Padua, varest Wesström själv, "fastän man ej kan tilltro honom äga erforderliga kunskaper därför" (!)² var inskriven, även detta skulle vara framsprunget ur de allra simplaste motiv. När Naumann i egenskap av tysk student erhöll ett för denna nation instiftat stipendium å 30 lire, tog Wesström dessa pengar. Då vi nu äro i tillfälle att grundligt känna de förhållanden, under vilka båda levde, torde man ej äga rätt att klandra ett dylikt förfarande från Wesströms sida. Den här nedan meddelade korrespondensen mellan greve Ekeblad och den svenske konsulen i Venedig, J. A. Guyon upplyser oss om, att Wesström just under denna tid befann sig i ett fullstän-

¹ F. 1692, d. 1770. Hade efter studier vid universitetet i Padua och verksamhet därefter såsom violinist öppnat en egen violinskola i Padua, vilken var högeligen berömd och samlade lärjungar från alla håll. Se vidare i musiklexikon och encyclopediska verk (Nord. Familjebok m. fl.).

² (Nestler sid. 52) "... obwohl man ihm die Vorbildung für Universitätsstudien kaum zutrauen kann ..." Man torde erinra sig Wesströms studier vid Uppsala Universitet och hans vetenskapliga avhandling där.

digt utblottat tillstånd till följd av, att brev med penningar hemifrån gått förlorade under vägen genom det i krigstillstånd varande norra Europa. Allt vad såväl Wesström som Naumann kunde uppbringa i kontanter måste helt enkelt anslås till bådas underhåll, och att Wesström hade hand om kassan torde svårigen få anses som orätt.

Naumann, som redan givit storartade prov på egen viljestyrka, när han i Hamburg avböjde de där gjorda fördelaktiga anbuden från Brismans och de nämnda köpmännens sida och i stället underkastade sig de svåra strapatserna på resan, skaffade sig efter en tid tillträde till Wesströms lärare, Tartini, och erhöll av denne fria lektioner. Under allt sitt trångmål hade han dock hos Wesström varit i tillfälle att inhämta undervisning i altviolinspel, han hade en månad erhållit lektioner i violoncell samt övat sig på det av Wesström anskaffade klaveret, på vilket han efter slutat arbete för dagen med notskrivning kunde spela några timmar under natten, medan Wesström sov(!) (Nestl. 47). När skilsmässan från Wesström skedde på hösten 1759, hade han genom Wesströms förmedling hunnit bliva införd i förnåma musikaliska kretsar, varest han vid musikuppförandena skötte altviolinstämman. Hans färdighet i klaverspel var så högt driven, att han inom kort kunde uppträda och till stor häpnad för omgivningen spela en pianokonsert. En annan fördel av samvaron med Wesström bör också framhållas, nämligen den, att han under tiden hunnit lära sig använda det italienska språket, så att han, sedan han lämnat Wesström, kunde däri till icke ringa fördel för sig själv vara en landsman behjälplig under dennes lektioner hos Tartini. Om Wesström säges, att han i hemlighet lämnade Padua i september 1759 för att komma ifrån sina många fordringsägare (Nestl. 60). Huru litet talet om ett hemligt försvinnande överensstämmer med sanningen, skola vi strax finna av de brev från Tartini, som komma att återgivas.

"Att den sedligt rene, gudfruktige Naumann höll ut med all den omänskliga behandlingen, som Wesström lät honom undergå, berodde på hans i hjärtats djup kända tacksamhet för att Wesström lät honom följa med till Italien, hans längtans mål. Denna tacksamhet frambar han också inför K. hovkapellet i Stockholm årtionden därefter" heter det i biogra-

fierna (Nestler 56). För att i fortsättningen kunna ägna uppmärksamheten odelat åt Wesström, torde det vara lämpligt, att här flytta sig framåt till den angivna tiden och se till, vad biografierna hava att förmåla om Wesström, när Naumann längre fram inkallats till Sverige. Under rubriken "Wesströms nochmalige Auftauchen" (Nestler 142 ff.) få vi läsa följande historia. Till uppförandet av invigningsoperan Cora i det nya operahuset den 30 september 1782¹ hade konung Gustaf III låtit i tidningarna införa ett upprop, att alla framstående musiker i de närliggande städerna skulle infinna sig för att medverka vid det festliga tillfället. Under en repetition med orkestern varsebliver Naumann i violinstämman en äldre man med mycket torftigt utseende, vilken tycktes på allt sätt vilja dölja sitt ansikte för anföraren. Naumann fixerar mannen, igenkänner Wesström, skyndar ned till honom och för honom fram inför orkestern. Wesström försöker stamma fram en bön om förlåtelse, men Naumann låter det icke komma så långt utan håller i stället ett tacksamhetstal till den gamle, som står skamsen och försagd, och säger: "Här, mina herrar, sen I den man, som tog mig till Italien. Hade han icke kommit till Dresden och ryckt mig ur de fattiga förhållanden, under vilka jag då levde, hade jag nu icke haft äran att stå framför Eder såsom Eder ledare utan varit en obemärkt bymusikant i mitt hemland." Och så omfamnade han Wesström under djup rörelse. Dagen därefter gav han honom en summa penningar. Men — denna välgärning lönade Wesström med den svartaste otack, i det han krävde Naumann på 100 Thaler, som han ansåg sig hava att fordra sedan Paduatiden, och hotade med stämning till rätten, därest han ej godvilligt lämnade betalning. Denna orättfärdiga fordran upprörde Naumann på det högsta, varför han naturligtvis icke gjorde något som helst vidare för hans hjälpande. Så långt biografierna. När denna rörande tilldragelse skulle hava ägt rum, hade Wesström emellertid redan i nära ett och ett halvt år vilat i graven!!! Han dog nämligen, som tidigare sagts, den 7 maj 1781. Hela historien är således från början till slut en ren dikt av Elisa von der Recke. Och detta har i långt över hundra år gått och gällt

¹ Biografierna förlägga tiden för invigningen felaktigt till januari 1783, vilket har rättats av Engländer.

som sanning! Tilldragelsen är i alla dess detaljer skildrad med en sådan trovärdighet, att till och med den eljest så försiktige och strängt kritiske dr Engländer fullständigt duperas och tager uppgiften för god. På sid. 148 not 1 i ovan anförda arbete säger han på tal om operans invigning: "Unter den extra Musikern Wesström!" Och likväl har han tidigare (sid. 18) fullt riktigt anfört Wesströms frånfälle till den 7 maj året förut.

Något upprop i tidningarna om extra musiker till operans invigning har jag icke kunnat finna. Den förstärkning av orkestern, som behövde komma i fråga, var givetvis i stråkbесättningen. Att i ett tidningsuppprop vädja till spelare av dylika instrument torde var och en inse vara högst olämpligt. Ett sådant skulle givetvis haft till följd att en hel mängd infunnit sig, som ej alls varit skickade att deltaga i en så kvalificerad orkester, som hovkapellet. De musiker, som stodo på sådan konstnärlig nivå, att de kunde komma i fråga, voro utan tvivel så kända, att de kallades direkt, varigenom eljest nödvändiga provspelningar blevo överflödiga.

Emellertid finnes verkligen ett tidningsuppprop om extra musiker, "som wid ett wist högtidligt tillfälle behöfwes". Det är fem år tidigare i Dagligt Allehanda för den 14 juli (nr 156) 1777, samma nummer, som under rubriken "Ankomne resande" meddelar, att Naumann i sällskap med greve Löwenhjelm anlänt till Stockholm och tagit in på Malmens källare.¹ Det tillfälle, som här avses, gällde konung Gustaf III:s hemkomst från Petersburg, vilket skedde den 29 juli 1777. Denna händelse firades med utomordentligt stora festligheter, då bl. a. musik utfördes från kyrktornen och på torgen. Uppenbarligen var icke denna musik av någon högre konstnärlig valör, ty det gällde endast att så vidlyftigt och på så mångfaldigt sätt som möjligt manifesteras folkets jubel. Till den ändan kunde varje spelkunnig på vilket instrument som helst bidra: uppropet adresserar sig till "Musicanter, som kunna blåsa Trompett,

¹ Alltså hade de anlänt en eller möjligen två dagar förut, d. v. s. den 13 eller den 12 juli. I Inrikes Tidningar för den 10 juli står en notis från Ystad, daterad den 2 juli, att samme resehärrer anlänt dit från Pommern. Härmed är tiden för Naumanns första ankomst till Sverige fullt klarlagd. (Norlind förlägger tiden till juni och Engländer till icke före slutet av juli.)

Walthorn, Hauboe [sic] eller spela på andre Instrumenter . . .“ Festen beskrives utförligt i *Dagl. Alleh.* den 31 juli.

Ingen uppgift är känd, att Naumann vid detta tillfälle hade befattning med något musikuppförande. Ett sådant skulle då givetvis hava ägt rum på slottet eller på någon teater. Där om nämnes emellertid intet. Meisner berättar (a. a. sid. 249), att Naumann i ett brev till modern, daterat den 18 augusti 1777, talar om att Wesström, efter vad han hört, varit i staden, men att de icke sammanträffat. Jag har i *Dagligt Allehanda* genomgått listan på ankomna resande till huvudstaden under tiden 2 juli 1777 intill den 3 januari 1778, efter vilket datum dylika meddelanden tyvärr alldeles upphöra¹. Först i numret för den 11 september 1777 påträffas såsom anlända "Capellmästaren A. Wesström med dess Systerdotter från Gefle, bor hos Viktualiehandlaren Hiller vid Hollandaregatan". Han synes således icke hava varit i Stockholm varken under juli eller augusti månader detta år.

Den här ovan relaterade berättelsen om Wesströms och Naumanns sammanträffande i operaorkestern torde sannolikt vara ett hittills oöverträffat kraftprov av osannfärdighet, för så vitt skildringen vill göra anspråk på att återgiva en historisk tilldragelse och icke vara ren dikt. Elisa von der Reckes samtliga uppsatser om Naumann hava utan minsta invändning från resp. författares sida lagts till grund för biografierna över Naumann. Efter vad tidigare påpekats har först dr Engländer i sitt förenämnda verk reagerat mot det otroliga, som i dessa biografier kommer fram om Naumann. Uppenbarligen har Elisa von der Recke, sedan hon av den avgudade vännen Naumann åhört dennes mer eller mindre färgade berättelser från samvaron med Wesström, gripits av formlig monomani och med hela kraften av sitt snille sökt att teckna Naumann såsom höjden av fromhet och godhet samt Wesström såsom dessa gudomliga egenskapers raka

¹ På grund av det sorgliga läge, vari huvudstadens arkivfråga för närvarande befinner sig, äro de till polismyndigheterna ingivna uppgifterna från denna tid om ankomna resande icke åtkomliga. Det skulle eljest vara en tämligen lätt sak att konstatera vartenda tillfälle, då Wesström besökte Stockholm. Att han allt emellanåt kom dit, torde vara mycket möjligt. En kär anledning till besök därstädes var — kan man antaga — att lyfta den pension, som han efter avgången från hovkapellet fick uppbära ifrån hovstaten, varom närmare skall talas i en kommande uppsats.

motsats. Att författarinnan icke får tillmätas något som helst förtroende, så snart talet kommer in på affären Naumann—Wesström, torde av det anförda vara alldeles självfallet.¹ Om ett maniertat tillstånd hos henne erinrar också själva avslutningen på det ovan nämnda kapitlet om Wesström (*Nestl.* 143), där det heter sålunda: "Det är ett icke ringa bevis på Naumanns förträffliga karaktär och religiösa sinne, att han ej allenast kunde utan bitterhet erinra sig Wesström utan till och med i honom se ett försynens verktyg, genom vilket hans levnadsbana kom att föras i uppåstigande riktning. Detta är desto mer anmärkningsvärt, som Naumann icke kunnat undgå att finna, hurusom nämnda verktyg fullkomligt utan egen avsikt tillfört honom detta goda, och att däremot allt vad Wesström i medveten avsikt företagit med Naumann 'nur aus dem schmutzigsten Egoismus hervorgegangen und nie und nimmer auf Naumanns Wohl berechnet gewesen war.'"

Det bör kanske påpekas, att Elisa von der Recke ej är ensam i bemödandet att framhålla de båda motsatserna: å ena sidan den utomordentligt fromme och gode Naumann och å andra sidan den genomfördärvade och nedrige Wesström. Även de andra av dr Engländer nämnda författarna göra nämligen sitt allra bästa i samma avsikt. Så t. ex. lämnar Meisner i anförda arbete sid. 250 (noten) följande storartade bidrag till det avsedda ändamålet. Wesström var under sin Gävletid i tvist med en kantor, boende i en stad G—g 8 mil från Gävle. Tidigt en helgdagsmorgon reser Wesström i släde till G—g och inrättar så, att han är framme vid "Frühkirche" strax före predikan och går upp på läktaren, där kantorn just håller på att spela "Tron", samt tilldelar denne 5 å 6 kraftiga käpprapp. Kantorn kan ej upphöra att spela, förrän psalmen är slutad, men då har Wesström redan kommit i släden och var på hemväg. Kantorn anställde mot Wesström "eine Klage", vilken dock icke inbringade honom mer än han fått. Meisner betonar, att han har denna berättelse från fullt "trovärdigt håll".

¹ Därmed är naturligtvis ingalunda sagt, att tillvitelserna mot Wesström för en omild behandling av Naumann alltid skulle sakna varje grund. Det torde vara mycket antagligt, att Naumann med de karaktärsegenskaper, som dr Engländer i anf. arbete konstaterar hos honom, allt emellanåt kom i konflikt med den temperamentsfulle Wesström, varvid den senare naturligtvis alltid fick övertaget.

De rena orimligheter, som serveras i nu anförda berättelse, ligga i öppen dag: att kunna resa efter häst 8 mil en morgon och hinna fram till "Frühkirche" [= ottesången], att en organist skulle obehindrat kunna hålla på med orgelspelning och samtidigt vara utsatt för hårda slag av en käpp, att en dylik miss-handel skulle kunnat passera obemärkt i en — som då i regeln var fallet — överfull kyrka. Den enda stad i Sverige, som motsvarar beteckningen G—g, är Göteborg, och den torde väl ej vara avsedd. Det finnes en församling inom 8 mils-gränsen från Gävle, som beteckningen kan passa in på, nämligen Garpenberg. I fall det skulle vara denna ort, som menats, är det lika illa, ty dess kyrka erhöll orgel först år 1798, alltså 17 år efter Wesströms död. Meisners "trovärdiga" historia är alltså i verkligheten så otrolig som möjligt.

Efter alla nu senast anförda skildringar av Wesström i Naumanns-biografierna kan det verkligen kännas skönt att åter få röra sig i en renare atmosfär och hålla sig till faktiska förhållanden enligt tillgängliga dokument. Ankommen till Italien torde Wesström genast hava skrivit hem till sin vän, den förenämnde hovsekreteraren Palmrot, vilken tillställde honom en sändning av 100 ducati d'argento av egna medel, vilka Wesström erhöll den 19 augusti 1758 enligt ett kvitto, som återopas i en härnedan återgiven order till hovkontoret den 6 därpå följande november. Samma dag, som Wesström kvitterar nämnda belopp i Italien, eller den 19 augusti, inregistreras i DR ett brev från den svenske konsuln i Venedig, J. A. Guyon, av den 27 juli samma år med dennes "goda intygande ang. Håf Musici And. Weströms wistande och förhållande der å orten". Detta brev har jag icke kunnat återfinna. Den nyssnämnda ordern till hovkontoret (DR 6/11) är av följande lydelse:

Emedan under den summa av 100 ducati d'argento hvilka utrikes wistande HåfMusicanten Anders Weström enligt dess d. 19 Augusti detta år gifna och för mig upwiste quitto i Venedig af Benedict Herman emottagit och undfått, äfwen äro beräknade femhundra trettitvå Dlr 16 öre Kopmt, hvilka bem:te Weström såsom hielp til sitt utrikes wistande bewiljade blifwit; Ty beordres härmed Kongl. Håf Contoiret af Kongl. Håfstatens extra utgifter och expense Medel desse 532 D. 16 f. Kmt til Håfsekreteraren Högaktad Carl Fredr. Palmrot som dem förskutit, at emot behörigt quitto utgifwa.

Stockholm d. 6 Novemb. 1758.

Cla s E ke blad.

C. F. Palmrot.

Under den närmast följande tiden är det tämligen tyst med såväl brev som andra dokument. Anledningen härtill är, såsom vi snart skola finna, att flera postsändningar gått för-lorade, vilket var naturligt nog under dessa oroliga tider. Nästa aktstycke, som påträffas, är följande, som ger vid handen att Palmrot stått i förbindelse med Wesström. [DR 20/6 1759.]

Ordres till Kungl. Håf Contoiret angående någon utgift til HåfSecreteraren Palmrot för Håfmusicanten Weströms förnödenhet.

Som hos mig blifwit anmält huru angeläget det är, at Håfmusicanten Anders Weström, hwilken utrikes wistande är, warder med någon penninge hielp under dess nuwarande wistande i Rom, understödd; Altså har Kungl. HåfContoiret, at emot HåfSecreterarens högaktad Carl Fredrik Palmrots quitto låta af följa så wäl Weströms innewarande års hela lön såsom ock de 1103 Dr 16 f Silfwermynt, hwilka under titul af Mäster Kockens Charbonniers besparade Lön uti Kongl. Håf Cassan innestående äro; om hwilka medels användande til Weströms förnödenheter, bemelte HåfSecreterare kommer at draga försorg. Stockholm den 20 Junij 1759.

Cla s E ke blad.

C. F. Palmrot.

Denna penningesändning har tydligen icke kommit fram, varföre Wesström råkade i ett oerhört trångmål. Detta framgår av brev från Guyon av den 26 september till greve Ekeblad och dennes svar härpå av den 23 november, vilka här anföras.¹

Brev från Guyon:

[Anteckning av greve Ekeblad; Rep. le 23 Nov.]

Monseigneur.

Ce fut le 2me de May dernier que Je pris la Liberté de Reiterer mes devoirs a. V. E. en luy confirmant la situation du Pauvre Sr André Weström. qui Encore ne peut recevoir aucune reponse de Mon^e Le Sec^{re} de Palmrot ce qui l'afflige au de la de toutte Expression. Cepend^t il Est

¹ Guyons liksom Tartinis brev, vilka komma att härnedan återgivas, finnas i original i Kungl. Biblioteket i Stockholm [Signum: von Engeströmskasaml. B. VII, 1,20. Ekebladiana. Handlingar rörande greve Ekeblads förvaltning af Överstamarskalks Embetet]. Breven från greve Ekeblad finnas i koncept i Lunds Universitetsbibliotek [Signum: De la Gardieska saml. Brevkoncept av Ekeblad 1759-63]. För kännedomen om dessa källors existens samt för hjälp med desammas avfotografering, liksom också för kontrollering av mina gjorda avskrifter, särskilt av de svårtydda och — som synes — med en underlig ortografi skrivna franska breven från Guyon, står jag i stor tacksamhets-skuld till bibliotekarien E. Sundström.

fort assidu a Padoue sous la direction du fameux Tartini qui se Loue fort de sa maniere, autant que de son Avancem^t mes les finances luy manquent fort. Toutefois il fait usage de ma Bourse pour les plus Pressants besoins; ce que le luy accorde tres vollontiers, dans l'Esperance qu'Enfin on luy fournira les moyens de me r'Embourser, autrem^t la chose me feroit bien de la peine a tous Esguards. en vue aussi de la Recomandⁿ dont V. E. m'honore en Sa faveur; sur quoy Elle me permettra bien d'appuier celle affaire de Toute sa protection pour le soulagem^t de ce brave Garçon qui a son retour dans la Patrie fera honneur a Sa Profession.

[Här följa andra ärenden, som ej röra Wesström. Guyon, som varit svensk konsul sedan år 1735, anhåller om pension på sina gamla dagar.]

Venise ce 26. Septemb. 1759.

— — — — —
J. A. Guyon.

[Mr. Guyon meddelar, att han den 2 maj tillskrivit greve Ekeblad och tillkännagivit Wesströms betryckta läge utan att Wesström fått höra något från Palmrot. Wesström studerar för Tartini i Padua, och denne berömmar honom mycket. Under väntetiden på penning-sändning hemifrån har Wesström fått låna pengar av Guyon, vilket denne gärna gör för »ce brave garçon» Wesström, vilken efter hemkomsten kommer att göra sitt land heder i sitt fack.]

Greve Ekeblads svar följer här.

Mr Guyon le 23 Novembre [1759].

J'ai bien reçu la lettre que vous m'avez fait l'honneur de m'écrire, le 26 Septembre, J'ai été d'autant plus surpris de la situation où se trouve Mr Weström qu'en conséquences des notions que nous avons eues ici tant de ses besoins que du plan de son voyage, les arrangemens ont été pris pour lui faire fournir les sommes d'argent qu'il a demandées. Vous en jugerez Mr par la note que je joins ici pour votre éclaircissement et que je me suis fait donner par son correspondant Mr Palmrot: nous trouvons que l'irrégularité des postes dont on a lieu de se plaindre plus d'une fois dans le temps de troubles où nous vivons doit plutôt être accusée du silence dont il se plaint. Je suis d'autant plus fondé à le soupçonner que malgré l'exactitude que je connais de Mr Weström nous manquons de ses nouvelles depuis un temps infini. Quoiqu'il en soit, je vous pris de recevoir mes remerciements de l'assistance que vous avez bien voulu lui donner et en même temps les assurances les plus sincères de mon empressement de me saisir de la première occasion qui se présente pour vous donner des marques de ma reconnaissance et du désir que j'ai de contribuer à tout ce qui vous faire plaisir. Soyez persuadé que je l'ai (sic) de commun avec plusieurs amis que vous avez

ici et qui sentent ainsi que moi la justice qui vous est due mais qui croient de même devoir guetter un moment plus favorable que le présent où les besoins de l'État sont si multipliés pour opérer tout ce que leur bonne volonté vous destine. J'ai l'hr d'être . . .

[Greve Ekeblad uttrycker sin överraskning och sorg över Wesströms tryckta läge och meddelar, att pengar blivit avsända, men att denna sändning liksom andra under dessa oroliga tider kommit bort. Han skickar nu medel till Guyons betalning och Wesströms vidare hjälp. Han misstänker, att även brev från Italien kommit bort, emedan han ej på lång tid hört något från Wesström, vilken han känner såsom mycket noggrann i allt.]

Som vi strax skola finna, när detta brev bestämmelseorten först den 16 januari 1760. Wesström skulle alltså på grund av de förolyckade postsändningarna, vilka breven härovan konstatera, icke erhållit några medel från hemlandet sedan den 19 augusti 1758. Man kan ju lätt fatta hans betryckta läge under sådana omständigheter, liksom det också var för Wesström omöjligt att för Naumann göra mer än vad han gjorde, nämligen att låta honom med sig dela bostad, begagna Wesströms förhyrda klaver, skaffa honom tillgång till musikaliska kretsar, där han kunde göra sig bekant. Att Naumann måste arbeta synnerligen hårt under dessa tider är självfallet, ty det gällde för honom att helt eller åtminstone till allra största delen försörja sig själv. Just under denna bekymmersamma tid skulle skilsmässan mellan Wesström och Naumann hava ägt rum.

Den följande korrespondensen med Guyon rör sig uteslutande om affärer. Här följer nu ett brev från greve Ekeblad:

Mr. Guyon le 4 Janvier. [1760]

Je me flatte que la lettre que j'ai eu l'hr de vous écrire le 23 Novembre vous sera bien parvenu. Je suppose que celle qui y était incluse pour le sr. Weström l'auront éclairci sur l'arrangement qui avait été pris à l'égard des secours pécuniaires qu'il attendait d'icy et que l'irrégularité des postes avait retardés. Pour faciliter ceux, dont il aura ultérieurement besoin, en partie pour s'acquitter envers vous, et en partie pour achever son voyage, puisqu'il sera bientôt temps qu'il songe à son retour, je n'ai point imaginé un moyen plus court, ni plus sur, qu'en vous priant si cela se peut faire sans votre incommodité, de vouloir bien lui avancer successivement l'argent qui lui sera nécessaire pour cet effet, et dont je fixerai aujourd'hui la somme jusqu'à deux cent cinquante sequins, de laquelle vous voudrez bien tirer une lettre de change sur moi, qui sera payée dès le moment qu'elle

me sera présentée. Comme je ne vois pas de possibilité de passer cette somme de 250 sequins, je compte sur les conseils salutaires que vous voudrez bien lui donner d'user en bon économe de cette dernière ressource. Je profite de cette occasion pour vous renouveler à la fois mes remerciements des soins que vous avez pris de lui, mes vœux pour l'année que nous venons de commencer et que je vous souhaite bonne et heureuse de toutes les façons, et de mes désirs de vous donner des marques convaincantes de l'attachement parfait avec lequel j'ai l'honneur d'être — — —

[Greve Ekeblad vill förmoda, att hans brev av den 23 november kommit fram, och att de pengar, han däri sänt, kunnat ersätta Guyon för hans gjorda utlägg samt varit tillräckliga för Wesströms underhåll. För att underlätta det pekuniära understödet åt Wesström, utfäster han sig att ställa 250 zekiner till Guyons förfogande för att därav vid behov förse Wesström med erforderliga medel till hans resas ändamål.]

Anförda brev från greve Ekeblad och det nu följande från Guyon synas hava gått om varandra på vägen.

Monseigneur.

Ce n'Est que depuis deux Iours que l'ay reçu la Lettre que V. E. me fit la Grace de m'Ecrire le 23. de Novembre dernier. que Monsr. de Greiffenheim (?) Avanca la 17. du Passé par la voye de Vienne, ce qui fait un destour Innouij, au lieu qu'en droiture a Hambourgh soubz le couvert du Commissaire des Postes de S. M. Elles me parviendroient en fort Peu de Iours, c'est a dire 11. ou 12. depuis Hamb^o

La lettre p^r Monsr Weström (qui Loge dans mon voysinage) Luy a Esté rendue sur le Champ sur quoy le crois qu'il Est apres a Ecrire sa Reponce a Monsr de Palmrot. mais la Lettre qui Est a Rome r'Enfermant ses ordres & Remises. Sera de bien vieille date. & qui Scait, que ne l'ayons pas vu paroistre ou ne l'aye desja r'Envoyée en Suede; ce qui n'accomoderoit pas les besoins pressants de ce brave Garçon auquel l'ay fourny & continueray de le faire; Son nécessaire mais d'hors en Avant [dorénavant] Evitter ce qui Est arrivé. Monsr de Palmrot pourroit m'Envoyer ses Remises sur Hamb^o au Amsterdam. Pay^s a moy même ou a mon ordre p. Le c[omp]te du S. Weström, a qui l'en ferois mon affaire de luy en faire Toucher le montant ou il se trouveroit sans luy donner la peine de Negotiation qui ne sont pas a sa Connaissance ce que l'Explique ainsy en passant p[our] gouverne & que la Lettre de change qui devoit Estre encore a Rome ne suffira pas pour satisfaire ce qui me revient. Ainsi il Est bon besoins d'autres secours. que V. E. Est suplice de moyenner & voicy p[our] Monsr de Palmrot deux Lignes qui le Lui confirme.

Au Reste le conserveray a V. E. une Esternelle obligation des bontés qu'Elle a d'Estre disposée pour l'Avancem^t de mes Interests; qu'a mon Age Avancé feroient d'une grande consolation pour la fin de mes vieux Iours & l'Avancem^t de ma petite Famille.

Je Prend la Liberté d'offrir à V. E. mon Complim^t sur le Renou-

vellem. de l'Année en Reitterant que Je Seray Toujours avec le plus Profonde Respect.

Monseigneur
De Votre Excellence

Venis ce 18me Janvier 1759/60.

Le Tres humble & Tres obeiss^e &

Plus Devoué Serviteur.

J. A. Guyon.

A. S. E. m^r Le Sen^{re} Comte D'Ekeblad, Stockholm.

[Mr Guyon har två dagar tidigare — alltså den 16 januari — på en omväg över Wien erhållit greve Ekeblads brev av den 23 november 1759. Brevet till Wesström, som däri fanns, är överlämnat till honom, vilket kommer att besvaras till Hr Palmrot. Wesström uppgives bo i Guyons grannskap. Ett brev till Rom, innehållande order, av rätt gammalt datum nämnes, och detta hava de icke fått. Guyon har försett och kommer fortfarande att förse Wesström med medel. Han angiver lämpligaste sättet för Hr Palmrot att sända pengar. Ett kort brev till den senare bifogas.]

Här följer Mr Guyons svar på greve Ekeblads brev av den 4 januari, vilket är återgivet härövan.

[Anteckn. av greve Ekeblad: besvarat d. 29:de Febr. då tillika skrefs til H. Påst Commissarien Ahlström i Hamburg, samt öfwersändes en Copia af Consuln Guyons Wexel enl. Assignment.]

Monseigneur.

Le 28. du mois Passé me parvint la Lettre que V. E. me fit la Grace de m'Ecrire le 1re Detto. ainsy la voye d'Hamb^o est la [...] plus breve & assurée soubz Couvert du Commissaire des Postes de S. M.

La lettre pour le Sieur André Weström, luy fut d'abord Rendue en mains Propres. quand le luy donnay communication de Ses ordres en Sa faveur qui l'ont autant obligé que tranquiliré a tous Esguards.

En consequence des ordres de votre Ex^{ce} de faire des Fonds au dit Sieur pour la Some de 250 [Zekiner] qui font par apoint. Rixd. 555. 1 B^{co} cy Joint en Est ma Lettre d'échange de ce Iour Pay^d [Payable] dans Hamb^o a mon ordre à Soixante Iours de Date. Sur la qu'Elle V. E. aura la bonté de Notter Son Acceptation, avec Domicile chez qui Elle sera Payée a Hamb^o a Son Echeance. en la faysant Tout de Suite parvenir a Hamb^o a Mr. S. P. D'Alström Commiss^{re} Des Postes qui la Remettra au Porteur de la 2de & 3e qui en auront l'Endossement. de ma part. n'y avons nous icy d'occasion pour Negotier en droiture aucun Lettre de change sur la Suede.

l'accorderay avec Plaisir a M. Weström la Continuation de tous mes Soins pour Son Service & avantage a tous Esguards mais quand on luy Remettra d'autres Fonds dans la Suite que ce soit en Lettres d'échange sur Ham^l^o ou Amsterdam pay^s a mon ordre. quand comme l'[ai] Eu

l'honneur de l'Expliquer par ma dernière du 18 Passé. Je luy en Tiendray Cte [compte] tout de Suite ou il se trouvera. Sans autre Embarras de part n'y d'autre. —

Mille tres humbles Remercim^s pour les bons Souhais que V. E. a Eu la bonté de me participer a ce renouvellem^t d'Année. que Je Reitereray Toujours pour Elle. autant que mon obligation Infinie pour l'honneur de Sa Protection a la Je me Recomande Toujours avec le plus Proffond Respect en quallité de

Monseigneur.

De votre Excellence

Venis ce pmo [primo] Febvrier. 1759/60.

Son tres humble & tres obeiss. &

Plus Devoué Serv^{re}

J. A. Guyon.

A. S. E. Monseig^r Le Comte D'Ekeblad &c a Stockholm.

[Mr Guyon har den 28 januari emottagit brevet från greve Ekeblad av den 4 (felaktigt anges den 1) i samma månad, med ineliggande brev till Westström, vilken egenhändigt mottagit detsamma. De 250 zekiner, som utlovats som en fond för Westström, upptager Guyon i en bifogad växel i svenskt mynt å 555 Rdr 1 sk. Banco.]

På detta följer ett brev från greve Ekeblad.

Guyon le 29 Février [1760].

Je viens de recevoir votre lettre du 1. de ce mois avec celle de change de 555 écus de banque qui y était jointe. Quoique je ne me fusse attendu à la vérité qu'à des avances successives de votre part au sr. Westström, que je vous ferais finalement rembourser contre des quittances pour gagner le temps où vraisemblablement le cours du change serait moins exorbitant qu'il ne l'est dans le moment présent, cependant pour ne point manquer à votre arrangement, j'ai l'hr. de vous faire savoir, que la somme en question de 555 écus de banque sera remise incessamment par une lettre de change entre les mains de Mr Westström à Hambourg, pour être délivrée au terme de l'échéance c'est-à-dire le 1. Avril, à votre commissionnaire quand il lui présentera le 2 et la 3ème en-dossées de votre part et dument acquittées (sic). C'est sur quoi je préviendrai d'abord Mr. Westström, afin qu'il puisse en avertir celui qui pourra s'annoncer et s'adresser à lui pour le payement. Je ne doute point, Mr. que vous n'ayez soin de vous faire donner des quittances du sr. Westström que vous voudrez bien m'envoyer dans son temps et quand vous trouverez pour cela une occasion sûre. Vous voudrez bien aussi lui renouveler mes représentations sur la nécessité de profiter de cette ressource comme la dernière que je suis en état de lui promettre. A juger par le témoignage de Mr. Tartini, il ne pourra rien faire de mieux présentement que de presser son retour et de revenir aussitôt qu'il le pourra. J'ai l'hr. d'être.

[Greve Ekeblad erkänner emottagandet av brevet med växeln, om vilken senare han nämner, huru den skall inlösas. Han nämner om kvitton från Westström och låter hälsa till Westström, att detta är den sista penningsändning, som kommer att till honom avgå. Enligt vittnesbörd från Tartini har Westström ej något mera att inhämta (se där-om i Tartinis här nedan meddelade brev) varför Westström uppmanas att påskynda sin hemresa.]

Sedan vi nu länge uppehållit oss vid skriftväxlingen av ekonomisk art, vända vi oss till en korrespondens, som utslutande rör Westströms utbildning. Det är två brev från Tartini och ett svarsbrev från greve Ekeblad. Av denna brevväxling framgår, att Westström ingalunda lämnade Padua i hemlighet, som Naumanns-biografierna påstå. Åtminstone var Tartini fullt underkunnig om, vart han reste ifrån nämnda stad. Korrespondensen lämnar därom full upplysning.

Brev från Tartini (se facsimile å sid. 132.)

[Anteckn. av greve Ekeblad: rep. le 18 dec.]

Eccellenza.

Vuole il mio dovere, che io di nuovo mi umilj alla Eccellenza Vostra per notificarle, ch'è consumata per mia parte la istruzione di Violino e contrappunto fatta al Sig[nore] Andrèa Westrom il quale in avvenire non ha bisogno nè di me, nè di altri, ma unicam[en]te abbisogna di tempo, e di quiete per maturare da se stesso quanto ha perfettam[en]te capito; ed egualm[en]te abbisogna di un boun Violino, che quando si possa avere per dodici luigi, si avrà a discret[issi]ma condizione. Io so, che la Ecc[ellen]za V[ost]ra con somma benignità rispose all'altra mia, benchè la disgrazia mia, e del Sig[nor] Andrea abbia voluto, che le lettere si siano perdute. Perciò ringrazio umilissimam[en]te, e cordialm[en]te la Ecc[ellen]za V[ost]ra di tanta sua degnazione; e quando la di lei benignità arrivi al sommo grado di responder a questa mia, io farò parte del favore di V[ost]ra Ecc[ellen]za al Sig[no]r Andrea, che sarà in Roma, dove vò Ottimam[en]te raccomandato per ivi studiare da se con tutta la sua quiete, e di dove in Primavera ripassarà qui in Padova per farmi sentire il suo profitto innanzi de ripatriare così. Spero, che si troveremo tutti contenti, e distintam[en]te la Ecc[ellen]za V[ost]ra, a cui il Sig[no]r Andrea, ed io avremo eterna obbligazione per la protezione, e favore prestato dalla Ecc[ellen]za V[ost]ra al bisogno; e umiliandde i mei profond[issi]mi rispetti, mi rassegno con tutto l'ossequio

di Vostra Eccellenza

Padova li 24 Agosto 1759.

Um[ilissi]mo Devot[issi]mo Obbl[igatissi]mo Servitore

Giuseppe Tartini.

Vuole il mio dovere, che io di nuovo mi unisca alla Eccellenza Vostra per notificare, che è consueta per mio padre l'istruzione di Violino e Contrapunto fatta al Sig. Andrea Weström, il quale in avvenire non ha bisogno né di me, né di altri, ma unicamente dell'istesso di tempo e di quiete per maturare da se stesso quanto ha perfezionato: e per questo ho fatto sapere al detto Violino, che quando si possa avere per dovea lui, si deve a desso: conghiere - lo 16, che la figlia Vra per omnia benigna rispose all'ultima mia, bende la disposta a maritare, e che il detto Andrea abbia voluto, che le cose si facciano per me. Per ciò ringrazio molto l'istesso, e concludo: che la figlia Vra di tanto sia degna, e quando la d'istissima arriva al primo grado di risposta a questa mia, se farò parte del favore di Vostre al Sig. Andrea che sarà in Roma, dove vai di mano: raccomandato per i suoi studi, e se con tutta la tua quiete, e di dove in Primavera ripartirà qui in Padova per farvi verso il suo profitto innanzi di ripartire costì. Spero, che di nuovo tutti contenti, e istruiti: la figlia Vra, a cui ho detto: che io avrò eterna obbligazione per la protezione, e favore prestato dalla Eccellenza Vostra al detto, e benedico i miei proprii: rispondo, mi restano con tutto l'ossequio
Di Vostra Eccellenza
Padova li 24 Agosto 1759

Ho dato risposta
al Sig. Greve Ekeblad
il 16 Agosto 1759
il suo figlio

Facsimile av Tartinis brev av den 24 augusti 1759 till greve Clas Ekeblad.
[8,5 cm. högt över första raden står ordet "Eccellenza", som ej medtagits på bilden.]

[Tartini meddelar, att Wesström, sedan han nu slutat studierna för honom, icke har behov av studier varken för honom eller för någon annan. Vad han nu behöver är tid för att det, som han med stor flit tillägnat sig, måtte mogna. Han behöver också en god violin, som kan köpas för 12 louisdorer, om den skall vara av god kvalitet. Nämnar om ett brev som gått förlorat. Han har lämnat Wesström rådet att resa till Rom för att där i lugn och ro studera för sig själv och sedan följande vår återkomma till Padua för att ådagalägga sina framsteg, innan han vänder åter till hemlandet.]

På detta följer greve Ekeblads svar.

Tartini le 18 Décembre [1759].

J'ai remarqué avec peine, Mr., que la lettre que j'ai eu l'honneur de vous écrire, il y a plus d'un an, ne vous est point parvenue. J'en ai été d'autant plus fâché que l'amitié que vous avez bien voulu accorder au sr. Weström méritait à juste titre que je vous témoignasse avec empressement toute la reconnaissance dont j'en suis pénétré indépendamment du prix qu'avait pour moi l'occasion de vous marquer que

vosre grande réputation, vos talens et vos ouvrages m'avaient déjà inspiré pour vous (et qu'en amateur de la musique je désirais depuis fort longtemps de vous faire connaître). Dans l'espérance que cette lettre aura un sort plus heureux, je me fais un vrai plaisir de vous la renouveler ainsi que mes remerciements de soins obligeans que vous avez bien voulu prendre de l'instruction du sr. Weström. Un témoignage comme celui que vous lui donnez doit seul faire sa fortune. Il me fait concevoir la plus haute idée de ses progrès, malgré la part que votre amitié et votre complaisance peuvent y avoir et il ne pourra que m'engager à redoubler d'efforts pour lui faire achever la carrière qu'il a si heureusement commencée sous votre direction et sous vos auspices. Pour cet effet, je fais faire par cet ordinaire [sic] des arrangemens pour lui faciliter les moyens qui lui sont nécessaires pour le voyage qui lui reste à faire en Italie et que l'irrégularité des postes a retardé jusqu'ici et pour lequel je ne doute point qu'il ne se règle par des avis aussi salutaires que ceux que vous voudrez bien ne pas lui refuser ainsi que pour tout ce qui peut au reste être relatif à sa profession. J'ai l'honneur d'être avec beaucoup d'estime, Mr.

[Greve Ekeblad konstaterar med ledsnad, att hans brev till Tartini för mer än ett år sedan förkommit. Han beklagar detta desto mer, som han är mycket tacksam för hans godhet mot Wesström och hyser mycken vördnad för Tartini, vars stora berömmelse och talang liksom också hans verk äro honom (Ekeblad) väl bekanta. Han hoppas nu, att detta brev har bättre lycka än hans föregående och tackar på det förbindligaste för hans arbete med Wesström. Han nämner vidare om, huru han skall fördubbla sina ansträngningar för att på bästa sätt understödja Wesström under hans vistelse i Italien.]

Tartinis andra brev.

Eccellenza.

Ho diferito la mia risposta alla benign[issi]mia di Vostra Eccellenza per consegnarla in proprie mani del Sig[nor] Westrom che costì ritorna. Non so esprimere abbastanza la grandezza delle mie obbligazioni verso V: E., che con tanta bontà, e degnazione mi ha risposto, mi ha creduto, ed ha operato. Queste viveranno sempre meco assieme con la mia gratitudine, benchè fuor di speranza di attestarla cò fatti, perchè troppa è la distanza non di luogo, ma di persona tra V[ostr]a Ecc[ellen]za, e me. Riceva dunque la Ecc[ellen]za V[ost]ra da un tal debitore qual son io non quello si dovrebbe, me quello si puo, ed io nella mia um[ilissi]ma, e costant[issi]ma servitu fin alla morte le dò tutto me stesso. Quanto poi appartiene al Sig[no]r Westrom, e a me rispetto alle nostre fatiche, egli, ed io abbiamo fatto il nostro dovere, e questa, ch'è nostra consolazione, sarà ancora della Ecc[ellen]za V[ost]ra, che toccherà con mano di aver impiegato le sue beneficenze per chi non se n'è abusato, ed anzi ha avuto risoluta volontà di ottimam[en]te impiegarle a norma del proprio dovere, e a costo d'improba fatica. Di una sol cosa devo anticipam[en]te, e necessariam[en]te avvertire la

Ecc[ellen]za V[ost]ra, ed è, che il Sig[no]r Westrom patisce altam[en]te la soggezione del pubblico, sicche è quasi impossibile, che le prime volte, che costì sarà esposto a farsi sentire, si conosca qual è, e quanto sa, e solam[en]te sarà conosciuto superati i primi urti della natural soggezione. Questo è male di natura, a cui nè io, nè lui puo rimediare, ma unicam[en]te l'uso, e la frequenza di esporsi al pubblico. Così succederà costì, dove essendo costituito il di lui stato, dovrà frequentem[en]te trovarsi esposto, e però in pochi giorni sarà franco abbastanza per prodursi qual è, e per conseguenza si conosca fin a qual segno egli sia arrivato con la sua assiduità, e fatica. Inoltre il Sig[no]r Westrom si professa molto obbligato all Ill[ustriss]imo Sig[no]r Segretario de la Corte Carlo Federico Palmrot per la sua attenzione e cordial premura verso di lui. Io non ho l'onore di conoscer cotesto Signore, ma me gli professo obbligato ancor io che son troppo a parte del bene, che n'è venuto, e però ardisco di suplicar umil[issim]e la Ecc[ellen]za V[ost]ra di fargli sapere i miei particolari sentimenti di grazie, quale in sommo genere rinuovo di tutto cuore alla Ecc[ellen]za V[ost]ra, e umiliandde con tutto me stesso i miei profond[issi]mi rispetti, con tutto l'ossequio mi rassegno di Vostra Ecce[llenza]

Padova li 8 Maggio 1760.

Um[iliss]imo, devot[iss]imo obligat[iss]imo Servitore
Guiseppe Tartini.

[Utanskrift] A Sua Eccellenza

Sig: Conte d'Ekeblad Senatore

del Re e del Regno di Svezia Grand Maresciallo, Commendatore dei
ordini di Sua Maesta
a Stokolm.

[Tartini har velat dröja med sitt svar på greve Ekeblads brev, intill dess han kunde lämna det i Wesströms händer. Wesström och han hava nedlagt all möjlig flit på studierna, varför han hoppas, att greve Ekeblad skall vara nöjd med resultatet. Den av greve Ekeblad visade omvårdnaden om Wesström har denne i hög grad förtjänat genom sitt välförhållande och storartade flit. En sak vill Tartini framhålla, nämligen att Wesström lider av fruktan för att uppträda offentligt (»rampfeber»). Detta naturfel, — om vilket ingen kan göra sig en föreställning, som ej känt vad det är — står varken i Tartinis eller Wesströms makt att bota. Endast genom att flitigt uppträda kan man småningom härda sig däremot. I övrigt vill han uttrycka sin delaktighet i Wesströms stora tacksamhetsskuld till Hr Palmrot för dennes goda bistånd under den tid, han haft Wesström till elev.]

Wesström torde hava fått detta brev omedelbart före hemresan, som togs sjöledes till Hamburg. Från Venedig hade han avsänt en låda med musikalier, som han anskaffat (måhända voro däribland sådana, som Naumann hade kopierat).

Följande aktstycke lämnar upplysning om Wesströms ankomst till Hamburg och hans ställning i ekonomiskt hänseende.

Utdrag ur Carl Fredr. Palmrots brev till Greve Ekeblad, daterat Stockholm den 17 Julii 1760.¹

Kort för Eders Excellences afresa undfick jag bref ifrån Herr Weström som jag äfwen för Eders Excellence uppläste, ibland annat af samma brefs innehåll har jag isynnerhet funnit 2:ne Momenta af någon sådan wigt för honom at de utom Eders Excellences nådiga wanliga bistånd för honom ej lätteligen til hans Avantage, kunna afhielpas: för honom som nu ofelbart wistas i Hamburg skall efter dess brefs innehåll wara ganska angeläget 1:o at Herr Commisarien Ahlström anmodas at emottaga en stor Quadrat låda märkt ofwanpå låcket med det ordet *Sopra*, som efter Weströms i Venedig giorda anstalt, med det första derifrån gående Hamburgske fartyg blifwit skickat til bemälte Hr Commissarie, Ock som det ej annat kan, än befordra bemälte Lådes både emottagande i Hamburg samt derifrån afsändande til hwilkens adresse Eder Excellence sielf behagar determinera, om Herr Commisarien om denna sak af Eders Excellence blefwe anmodad, så anhålles ödmuikel:n at Eders Excellence wijd något ledigt tilfälle täcktes ang:de denna omständigheten Herr Commissarien Ahlström tilskrifwa, skolandes jag ej underlåta, at bestyra om brefwets här aflewererande til at til Hamburg fortskaffas, i fall Eder Excellence mig en sådan Commission skulle wilja updraga. Weströms 2:dra angelägenhet består derutinnan, at med något ehuru litet penningeunderstöd det än wara må, blifwa ihogkommen, så at han i Hamburg någre få weker må kunna få hwila sig, efter en utstånden ganska farlig och beswärlig 2:ne Månaders resa; Hwad Eders Excellences Nåd för Weström til detta behof nu sluteligen Måde determinera, kunde honom ifall Eder Excellence här å orten wore närwarande, kortast på det sätt tilkomma at Wexel blefwe honom tilsänd på så många Rr. B:co som Eder Excellence honom i Nåder wille bestå, Men som under Eders Excellences frånwaro denna methode ej lærer wara practicable, ock Weströms wistande i Hamburg ej så mycket lærer öfwerskiuta Eders Excellences warelse ifrån Stockholm, som sedan efter Eders Excellences lyckeliga hemkomst erfordras, til at då med posten expediera denna hans angelägenhet, så hemställes ödmuikel:n til Eders Excellences nådiga godtfinnande, ifall Hr Commissarien Ahlström undfår någon Commission ifrån Eders Excellence ang:de förenämnda låda, hwarutinnan egenteligen skola wara Musicalier, om icke bemelte Hr Commissarie tillika kunde anmodes at lemna til Weström så mycket som Eder Excellence sielf nådeligen täckes utsättia, samt derföre på lika Summa å Eders Excellence draga Wexel, hwilken således här efter Eders Excellences hitkomst kan blifwa betald — — —

¹ Även detta brev finnes i Kungl. Bibl. i samma samling som de ovan anförda breven från Guyon och Tartini.

Som vi finna, befann sig nu Wesström i Hamburg och behövde som vanligt pengar. Den 29 augusti 1760 gavs order till hovkontoret (DR ²⁹/₈) om, att till postkommissarien Ahlström därstädes skulle utanordnas 670 daler 27 öre kopparmynt för utlägg, som denne gjort för Wesström. Efter detta torde den senare hava rest åter till hemlandet, och därmed var hans studiefärd, som anträdde år 1756, avslutad.

(Fortsättning på dessa anteckningar är ämnad att följa i nästa årgång av denna tidskrift.)

RÉSUMÉ

KUNGL. HOVMUSICUS ANDERS WESSTRÖM (1720 ENVIRON—1781):
NOTES ÉPARSES PRODUITES EN CONTRIBUTION A L'HISTOIRE DE LA
MUSIQUE SUÉDOISE AU 18ME SIÈCLE

Anders (Andreas) Wesström fut, pendant le 18ème siècle, un des violonistes les plus remarquables de la Suède. La présente étude décrit ses années d'école dans la ville d'Hudiksvall, où son père était organiste à l'église de la ville en même temps que professeur de musique au collège. Le père qui était lui même un très bon musicien donna à son fils une remarquable instruction musicale. À la mort de son père, en 1734, le fils dut, bien qu'il n'eût alors que 14 ans, assumer ces deux fonctions d'organiste et de professeur de musique au collège, collège où il était en même temps élève. Il fut inscrit en 1738 à l'Université d'Uppsala où il étudia entre autres les sciences juridiques. Comme il était très pauvre, il devait faire appel pour vivre à l'aide d'autrui. Il soutint, en 1744, une thèse académique, intitulée "De abdicatione regia". Il partit ensuite pour Stockholm et entra comme auditeur à la cour d'appel de Svea en même temps qu'il fonctionnait dans l'orchestre royal en qualité de musicien auxiliaire. Il fut nommé en 1748 musicien ordinaire de la Cour et il se consacra dès lors uniquement à la musique.

En 1756, il entreprit aux frais de la Cour un voyage d'études en Allemagne. Il visita tout d'abord Berlin et ensuite Dresde,

ville où il ne séjourna qu'un temps assez court. À Dresde, il découvrit, dans une pauvre chaumière de paysans, le compositeur Johann Gottlob Naumann sic élève par la suite, qu'il emmena avec lui en Italie. Le voyage se fit en partant de Dresde au mois de Mai 1757 et en passant par Hambourg, ville où Wesström tomba malade et fut obligé de passer l'hiver. L'arrivée en Italie n'eut lieu qu'en été 1758. Wesström y étudia le jeu de violon et les compositions du célèbre Tartini de Padoue. Ce séjour en Italie dura jusqu'au mois de Mai 1760. (Voir les lettres en français et en italien pages 125--134).

Dans les biographies de Johann Gottlob Naumann, l'on représente Wesström comme un homme très brutal qui traita particulièrement mal le jeune Naumann. Le savant allemand si érudit Dr Richard Engländer mentionne dans son étude sur Naumann que les renseignements donnés sur Wesström peuvent ne pas être tout à fait authentiques. Le présent travail est également propre à faire ressortir que ces jugements sont, dans certains cas, complètement erronés. L'auteur qui s'est arrêté dans ses notes à l'année 1760 a l'intention de continuer cette étude en décrivant dans un article futur la carrière de Wesström comme violoniste de concert ainsi que ses derniers jours après qu'il eût quitté l'orchestre royal, en 1773, pour devenir finalement, en 1776, organiste et directeur musices à Gävle.